наша свабода

№23(250) ВЫДАЕЦЦА З 25 ЛЮТАГА 2000 ГОДА

27 ЛЮТАГА 2002 году СЕРАДА

Адрас: 220123, г.Мінск, а/с 103

тэл. 284-36-53

E-mail: NPSvaboda@irex.minsk.by

http://www.svaboda.com

КОШТ СВАБОДНЫ

ВЕСТКІ



Заробкі міністраў

Як паведамляе *open.by* са спасылкай на намесніка міністра фінансаў Беларусі І.Заяша, базавая зарплата міністра ў нас складае 300-350 даляраў. Апрача таго, міністры ў нашай краіне атрымліваюць надбаўку ў памеры 80% "за работу ў шкодных умовах" і надбаўку "за класнасць дзяржслужбоўца", максімальны памер якой зараз роўны 127 тысячам рублёў.

Не прыжыўся ў амбасадарах

Як мы і прадказвалі, амбасадар Беларусі ў Румыніі Рыгор Кісель вярнуўся да тэлевізійна-ідэалагічнай працы. Учора Аляксандр Лукашэнка прызначыў яго старшынём праўлення закрытага акцыянернага таварыства "Другі нацыянальны тэлеканал". Нагадаем, што з 1994 па 2000 гады Р.Кісель кіраваў Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніяй. Як адзначалі былыя супрацоўнік БТ, "за Кісялём" нацыянальнае тэлебачанне фактычна скапала. Цяпер на чарзе – БТ-2?

Гастролі падаражэюць

Павялічыліся стаўкі арэнднай платы за правядзенне гастроляў у дзяржаўных палацах і спарткомплексах. Калі раней адно пасадачнае месца ў Купалаўскім тэатры каштавала 18 цэнтаў, то цяпер будзе 1,5 даляра, у Палацы спорту адпаведна 20 цэнтаў і 2 даляры, у канцэртнай зале «Мінск» – 1,05 і 2,9 даляра. Самы дарагі – Палац Рэспублікі (3,5 даляра).

Эпідэміі грыпу засталося паўмесяца

Эпідэмічны грыпавы парог па ўсёй Беларусі зараз перавышаны ў 4,4 раза. У дзвюх з паловай сотнях сярэдніх школ нашай краіны абвешчаны каранцін і прыпыненыя заняткі. Эпідэмія пачне спадаць прыкладна праз паўмесяца.

Чэргі ў аэрапорце Солт-Лэйк-Сіці

Не так проста было пакінуць наступным пасля закрыцця Алімпіяды днём Солт-Лэйк-Сіці. Людзі, што хацелі вярнуцца дадому, утваралі чатырохгадзінныя чэргі. Затрымкі ў пропуску пасажырапатоку былі выкліканыя тым, што ў аэрапорце зламаліся металашукальнікі, і дагляд багажу, пакуль іх не парамантавалі, давялося рабіць уручную.

Алімпійцаў сустрэлі авацыямі



Рэха Алімпійскіх гульняў у Солт-Лэйк-Сіці адгукнулася ў панядзелак у Нацыянальным аэрапорце «Мінск» масавай сустрэчай беларускіх хакеістаў, якія прыляцелі на радзіму.

Што праўда, праз адсутнасць абвестак сустрэча атрымалася малалюднай. Прыйшлі толькі афіцыйныя асобы ад улады: міністр унутраных справаў Уладзімір Навумаў, дэпутат Палаты прадстаўнікоў Уладзімір Канаплёў, намеснік кіраўніка МУС Леанід Глухоўскі ды сваякі некаторых хакеістаў.

Самалёт спазніўся на сорак хвілін, таму ў зале адчувалася хваляванне. Калі ж нарэшце нашы героі ўвайшлі ў залю аэрапорту, пачаў граць аркестр МУС, пачуліся воплескі і крыкі «Беларусь-Беларусь!!!» Адразу ў аэрапорце пачаўся афіцыйны фуршэт. Тосты прамаўлялі па чарзе. Канаплёў абмовіўся, сказаўшы, што «добра было б, калі б і далей мы гэтак змагаліся за нашу Расію». Пілі шампанскае, шмат. Настрой быў прыўзняты.

Тым часам у Солт-Лэйк-Сіці прайшла ўрачыстая цырымонія закрыцця гульняў і алімпійскі хакейны фінал, у якім канадцы перамаглі амерыканцаў – 5:2. Прайшла лыжная жаночая гонка на трыццаць кіламетраў, у якой расіянка Ларыса Лазуціна паспела выйграць золата і страціць яго праз допінг. Дыскваліфікавалі іспанскага алімпійскага чэмпіёна Йохана Мюлега, але ўсе ўжо настолькі стаміліся ад «разборак», што амаль не адрэагавалі на фінальны скандал Алімпіяды.

Учора з Амерыкі вярнулася апошняя група беларускіх спартсменаў і трэнераў. Цяпер на працяг некалькіх месяцаў нас чакае "разбор палётаў". Па выніках яго ў нас можа змяніцца спартыўнае кіраўніцтва.

Аляксей СТАЎСКІ

«Групу Ігнатовіча» асудзяць у сакавіку

25 лютага ў залю Вярхоўнага суду Беларусі, дзе пад старшынствам суддзі Мінскага абласнога суду Аляксандра Сіманава праходзіць працэс па справе групы былога афіцэра спецпадраздзялення МУС «Алмаз» Валерыя Ігнатовіча, на насілках быў дастаўлены Ігнатовіч. Суд даў яму магчымасць выступіць з апошнім словам. Аднак Ігнатовіч, як і раней, у гэты дзень у судзе не сказаў анічога.

Сёння ж прагучала апошняе слова падсуднага Сяргея Савушкіна. Ён абвінавачваецца ў разбоі і прычыненні да забойства азербайджанскай сям'і 22 сакавіка 2000 году ў Мінску. Сваёй віны Савушкін не прызнаў, заявіўшы, што следства вялося неаб'ектыўна і прадузята. Былы супрацоўнік спецпадраздзялення «Алмаз» Максім Малік і былы курсант Акадэміі МУС Аляксей Гуз выступілі з апошнім словам раней – 14 лютага. Яны таксама не прызналі сваёй віны.

Нагадаем, што дзяржаўны абвінаваўца ў сваім выступленні прасіў суд прысудзіць усіх чатырох абвінавачаных да расстрэлу. Яны абвінавачваюцца ў шэрагу забойстваў, вымаганні, рабунках, выкраданні людзей, у тым ліку Ігнатовіч і Малік – у выкраданні аператара *ОРТ* Дзмітрыя Завадскага. Абарона лічыць іх віну не даказанай.

Прысуд будзе абвешчаны прыкладна праз два тыдні, магчыма, 11 сакавіка.

Генадзь БАРБАРЫЧ, БелаПАН

Беларускі скакун пад наглядам ФБР

Федэральнае бюро расследаванняў ЗША знайшло на тэрыторыі Злучаных Штатаў беларускага скакуна з трампліна Андрэя Лыскаўца. Пра гэта паведаміў БелаПАНу 24 лютага праз тэлефон з Солт-Лэйк-Сіці генеральны сакратар Нацыянальнага алімпійскага камітэту Беларусі, шэф беларускай місіі на зімовых Алімпійскіх гульнях Анатоль Іваноў. «Сёння прадстаўнік ФБР паведаміў мне, што Лыскавец знойдзены, аднак не ўдакладніў, дзе менавіта. Па нашых меркаваннях, гэта можа быць штат Каліфорнія, – сказаў шэф місіі. – З ім праведзена гутарка. Спартсмен заявіў, што застаецца ў ЗША на пару месяцаў, каб падзарабіць».

Заканчэнне на стар.3

Стаўкі на выхад працягваюцца

Уладныя колы ўсё часцей загаворваюць пра выхад Беларусі са складу Арганізацыі па бяспецы і супрацоўніцтве ў Еўропе (АБСЕ). Такім чынам, беларускія ўлады даюць зразумець міжнароднай супольнасці, што не жадаюць выслухоўваць натацыяў наконт правоў чалавека ў краіне.

Гэтым разам пра магчымы выхад са складу АБСЕ заявіў кіраўнік сталай камісіі па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы Савету рэспублікі Мікалай Чаргінец. У інтэрв'ю агенцтву «Інтэрфакс» ён учора паведаміў, што, на ягоную думку, такое развіццё падзей цалкам магчымае.

Як вядома, АБСЕ – адна з нешматлікіх еўрапейскіх структураў, якая яшчэ церпіць Беларусь у сваім складзе. У яе ўваходзяць 55 дзяржаваў, якія прадстаўляюць не толькі Еўропу, але і Цэнтральную Азію, і Паўночную Амерыку. АБСЕ – найбуйнейшая арганізацыя, якая падтрымлівае бяспеку, мір і стабільнасць у еўрапейскім рэгіёне. Яе дзейнасць скіраваная на ранняе прадухіленне магчымых канфліктаў як паміж сваімі дзяржавамі-сябрамі, так і ўнутры адной краіны. Для аператыўнага адсочвання патэнцыйна небяспечнай сітуацыі АБСЕ можа ствараць кансультацыйна-назіральныя групы на месцы – так узнікла КНГ АБСЕ ў Мінску.

Ад Беларусі АБСЕ няўхільна патрабуе захавання правоў чалавека. Усе гэтыя патрабаванні ўкладваюцца ў вядомыя «чатыры пункты»: змяненне Выбарчага кодэксу ў бок большай дэмакратычнасці, пашырэнне ўладных паўнамоцтваў парламенту, стварэнне палітычнага клімату даверу ў краіне (маецца на ўвазе адмова ад палітычных рэпрэсіяў) і допуск апазіцыі да электронных СМІ (якія ўсе належаць дзяржаве).

За гэтыя патрабаванні Арганізацыю

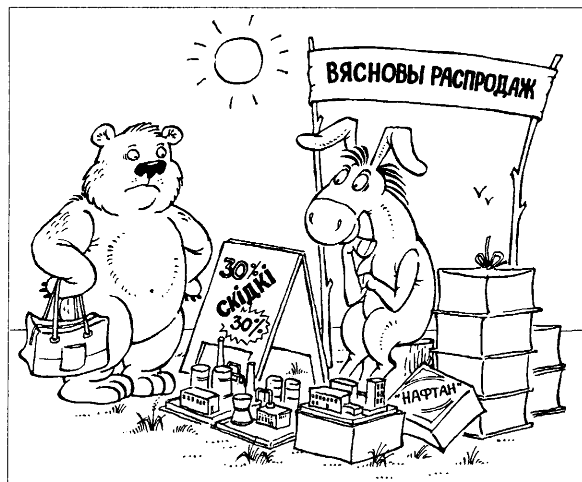


па бяспецы і супрацоўніцтве ў Еўропе вельмі не любіць беларуская ўлада, а новы кіраўнік Кансультацыйна-назіральнай групы АБСЕ ўжо амаль два месяцы не можа прыступіць да працы.

Але вернемся да Мікалая Чаргінца. Учора ён заявіў «Інтэрфаксу», што, маўляў, «надакучыла слухаць дылетанцкія патрабаванні з падачы трохчатырох прадстаўнікоў апазіцыі».

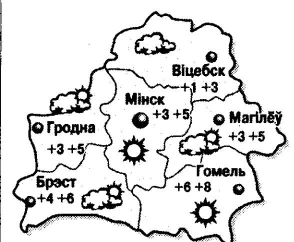
«У нас таксама ёсць гонар і разуменне, што мы не можам заўсёды ставіць краіну ў позу просьбіта».

Заканчэнне на стар.3



Падпісны індэкс НАШАЙ СВАБОДЫ 63478

НАДВОР'Е НА ЗАЎТРА



Крыніца: www.gismeteo.ru

Курс наяўнага даляра на «чорным рынку» 1680

ВЕСТКІ



Песня пра Полацк

Полацкія ўлады абвясцілі конкурс на лепшую песню пра гэты старажытны беларускі горад, якому сёлета спаўняецца 1140 гадоў. Якраз на ўрачыстасцях з гэтай нагоды і мусіць прагучаць песня пра Полацк, якая хутчэй за ўсё набудзе статус гімну гораду. Раней Полацк займеў Дзень гораду, які будзе святкавацца тут у апошнюю суботу траўня.

Хабарнікі з Усходніх могілак

Пракуратура Ленінскага раёну Мінску пачала разбор па фактах хабарніцтва ў адміністрацыі Усходніх могілак. Тутэйшых супрацоўнікаў абвінавачваюць у атрыманні хабару за прадастаўленне так званых элітных пахавальных месцаў. Загадчыка могілак арыштавалі тады, калі ён браў хабар 300 даляраў, а вось даглядчык з'явіўся ў органы з павіннай сам.

Намалюй Гюго – і ты ў Парыжы

Пасольства Францыі ў Беларусі і Беларускі саюз мастакоў з нагоды 200-годдзя з дня нараджэння пісьменніка Віктора Гюго абвясцілі аб правядзенні ў нашай краіне конкурсу малюнка на тэму «З любоўю да Францыі». Браць удзел у ім могуць дзеці ва ўзросце ад 7 да 18 гадоў. Пераможца конкурсу паедзе ў Францыю.

Саюз кампазітараў просіць дапамогі

Выступаючы 25 лютага на з'ездзе кампазітараў, старшыня Беларускага саюзу кампазітараў Ігар Лучанок звярнуўся да ўраду з просьбай не скасоўваць у 2002 годзе дзяржаўнага фінансавання саюзу. Паводле Лучанка, спыненне дзяржфінансавання Саюзу кампазітараў пры канцы мінулага году і так паставіла пад пагрозу існаванне гэтай творчай арганізацыі. Гаварылася і пра неабходнасць стварэння ў нашай краіне дзяржаўнага музычнага выдавецтва і дзяржаўнай студыі грамзапісу.

Армія наркаманаў павялічваецца

Як паведаміў галоўны нарколаг Міністэрства аховы здароўя Беларусі Уладзімір Максімчук, на 1 лютага ў нашай краіне зарэгістраваныя 8 423 наркаманы. Гэта на 15% нарказалежных больш, чым было летась. Але і гэта толькі тыя, каго паставілі на ўлік. Усяго, па прызнанні Максімчука, у нас 43 тысячы наркаманаў. Больш за ўсё іх у Мінску і на Гомельшчыне.

Пенсіянеры вырошчваюць мак

Пенсіянеры ў Гродзенскай вобласці ўсё часцей становяцца наркадылерамі. Як падае радыё «Рацыя», летась некалькі дзесяткаў пажылых людзей былі прыцягнутыя да адказнасці перад законам за вырошчванне маку, а шасцёра трапілі на паўгода за краты. Супрацоўнікі міліцыі выявілі 15 гектараў плантацый маку.

Дзень Волі'2002

У панядзелак на паседжанні аргкамітэту па святкаванні «Дня Волі'2002» прадстаўнікі палітычных партый і грамадскіх рухаў вызначылі фармат і месца правядзення акцыі. Святкаванне распачнецца 24 сакавіка ўскладаннем кветак да помнікаў Янку Купалу і Якубу Коласу. 25 сакавіка запланаваны ўрачысты сход у Палацы мастацтва.

Аргкамітэт, які ачольвае вядомы гісторык Анатоль Грыцкевіч, вырашыў правесці 10 сакавіка ў Мінску ўрачысты сход, дзе будзе выбраны гімн, які «дэмакратычная грамадскасць бачыць гімнам незалежнай Беларусі». Прыняты сходам варыянт будзе прадстаўлены на разгляд дзяржаўнай конкурснай камісіі. Аднак паколькі ніхто з членаў аргкамітэту не мае ілюзій наконт аб'ектыўнасці конкурсу, выбраны на ўрачыстым сходзе варыянт «стане дзяржаўным гімнам Беларусі пасля змены ўлады».

Ядвіга МАЦКЕВІЧ

Каментар НАШАЙ СВАБОДЫ

Відавочна, што прынятыя аргкамітэтам па святкаванні «Дня Волі'2002» саламонавы рашэнні адлюстроўваюць глыбіню крызісу, які перажывае грамадскасць пасля недарэчных фронтаўскіх і партыйных дзеянняў падчас леташняй выбарчай кампаніі. Набыты шырокімі масамі ў тыя месяцы недавер да апазіцыйных функцыянераў не дазваляе цяпер на цвярозую галаву спадзявацца на шматлюдную акцыю ў Дзень Волі. Шмат людзей адзначаць свята і не становячыся ў калону, бо не хочуць, каб ад іх імя блефавалі выпадковыя ў апазіцыйным лагеры асобы. Таму прыняты варыянт сціплага рытуалу ўскладання бел-чырвона-белых кветак (тры ружы ці гваздзікі) да помнікаў народным песнярам. Забараніць ушанаванне іх памяці нават сённяшняя ўлада не можа, як не будзе і забараняць прамовы на ўрачыстым сходзе ў залі на 200 месцаў. Цікава, аднак, хто ж абярэ гэтых 200 шчасліўцаў? Ці зноў на сход прыйдуць функцыянеры рознага рангу і паважаныя госці?

На жаль, прынятае рашэнне не асвятляе механізму, праз які 10 сакавіка прадстаўнікі дэмакратычнай грамадскасці збяруцца на сход, каб ухваліць свой варыянт гімну для ўдзелу ў конкурсе, абвешчаным цяперашняй уладай. І хто будзе іх дэлегаваць на ўрачысты сход, каб рашэнне набыло легітымнасць, а не адлюстроўвала асабісты музычны густ? Паколькі сярод дэмакратычнай грамадскасці не існуе аднадумства адносна выбару гімну, і, прыкладам, «Пагоня» ці «Магутны Божа» маюць не менш абыякавых чым прыхільнікаў, дык як гэта можна вырашыць штучным рашэннем купкі людзей? Зноў будзе страта даверу, і нашто яе ўзмацняць?

«Рок-карону» – на Сушу



Рок-кароль Алесь Суша прымае вялікую карону

Сёлета галоўны прыз штогадовай цырымоніі ўзнагароджання вядучых рок-музыкантаў Беларусі «Рок-каранацыя» – крыштальная «Рок-карона» – упершыню прысуджана не выканаўцам, а праекту. Вынікі «Рок-каранацыі» сталі вядомыя 24 лютага на ўрачыстай цырымоніі ўзнагароджання ў канцэртнай залі «Мінск».

Уладальнікам «Рок-кароны» стаў Алесь Суша – прадзюсер праектаў «Святы вечар», «Я нарадзіўся тут». Дзмітрый Вайцюшкевіч (Тодар) атрымаў перамогу ў намінацыях «Музыкант году» і «Традыцыі і сучаснасць»; апошняя – за альбом «Цацачная крама». Паэт Леанід Дранько-Майсюк, які выступіў аўтарам вершаў у «Цацачнай краме», быў названы пераможцам у намінацыі «Тэкст году». Вызначаныя і пераможцы ў намінацыях «Лепшы альбом году» – альбом «Хавайся ў бульбу» (група «Крама»), «Кліп году» – «На турэцкіх палях» («Палац»), «Адкрыццё году» – група «Імпэт», «Рок-князёўна» – салістка «Імпэту» Дана; «Песня году» – «Мая краіна Беларусь» (група «Без білета»).

У канцэрце ўзялі ўдзел групы «Сплінецік», «Рублёвая зона», «Сузор'е», «Лепрыконсы», выканаўцы Валік Грышко, Аляксандр Памідораў і іншыя. У фінале на сцэне са сваёй камандай з'явіўся і лідэр групы «Нейра Дзюбель» Аляксандр Кулінковіч, які раней заяўляў, што не будзе браць удзел у цырымоніі, паколькі «бессэнсоўна рабіць рок-каранацыю ў краіне, дзе няма рок-музыкі». Кулінковіч падкрэсліў, што група прыйшла не на саму цырымонію, а з мэтай прадставіць новы праект Алеся Сушы, у якім яны спяваюць загалоўную песню. Паводле словаў лідэра «Нейра Дзюбеля», праца над праектам на вершы Уладзіміра Караткевіча цяпер ідзе поўным ходам.

Маша ПЯТРОВА

Які хочаш – выбірай

Больш за сто прапаноў тэксту і музыкі новага Дзяржаўнага гімну Рэспублікі Беларусь паступіла ў Міністэрства культуры.

Як паведаміла БелаПАНу галоўны спецыяліст упраўлення мастацтва Мінкультуры Таццяна Пархамовіч, закрыты конкурс праводзіцца для таго, каб выключыць прадузятасць пры выбары лепшага варыянту новага гімну. Гэта азначае, што звесткі аўтараў пры сябе павінны знаходзіцца ў асобным закленым канверце, на якім нагадваецца дэвіз паэта ці кампазітара. Між тым, паводле словаў спецыяліста, многія аўтары разам з прапановамі тэксту і музыкі адкрыта пішуць пра сябе. «Нягледзячы на гэта, усе прапановы паэтаў і кампазітараў будуць разгледжаны», – сказала Пархамовіч.

З яе словаў, многія аўтары выступаюць за захаванне музыкі Дзяржаўнага гімну БССР, напісанай Нестарам Сакалоўскім у 1955 годзе, а таксама прапаноўваюць або зрабіць новую рэдакцыю тэксту, напісанага Міхасём Клімковічам, або свой варыянт слоў гімну.

Сярод іншых прапаноў Пархамовіч назвала «Магутны Божа» (словы Наталлі Арсенневай, музыка Міколы Равенскага), «Радзіма мая дарагая» (словы Алеся Бачылы, музыка Уладзіміра Алоўнікава), паланез «Развітанне з Радзімай» Міхала Клеафаса Агінскага. Ёсць і цалкам невядомыя раней варыянты слоў і мелодый новага гімну. «Іх дасылаюць з розных рэгіёнаў краіны», – заўважыла Пархамовіч.

Марат ГАРАВЫ

Спартовая прышчэпка патрыятызму



Фота Ул. Шлапака

Першы бакал нашых хакеістаў на Радзіме

Увечары суперпаліндромнага дня 20 лютага 2002 году (20.02.2002) шмат дзе ў свеце, а асабліва ў скандынаўскай краіне Швецыі і ў сярэдзіне Еўропы – Беларусі, у многіх парабіліся вялікія вочы і параскрываліся раты.

Але калі шведам заставалася адно што маўчаць ледзьве не ў нацыянальнай жалобе, то беларусы даўно ўжо гэтак не весяліліся. Цікава, на колькі дэцыбелаў пацягнулі б складзеныя ў адно «малайцы!», «клас!», «супер!» ды процьма іншых выклічнікаў? Колькі нашых суайчыннікаў асіплі разам з каментатарам Уладзімірам Навіцкім, адлічваючы астатнія секунды хакейнага матчу Беларусь–Швецыя? А прыгадайце, калі апошнім разам беларусы спантанна выходзілі на вуліцы абдымацца і віншавацца з мінакамі?

Тое, што зрабілі ў гэты дзеньпаліндром беларуская хакеісты, вартае золата. Гэта не проста ўліванне мільёнам беларусаў дозы добрых пачуццяў і жыццярадаснасці пасярод шэрых будняў, гэта нешта большае і глабальнае. Хлопцы, што ганяюць кавалак каучуку, здолелі зрабіць тое, што не могуць зрабіць ані пісьменнікі, ані спевакі шлягераў, ані палітыкі розных капылу, ані ідэолагі: яны з'ядналі нацыю, хай і на кароткі час. Незалежна ад веку, прафесіі, полу, палітычных поглядаў. Перамозе «нашых» радаваліся дзеці і, як дзеці, здаровыя дзядзькі, зацятыя прыхільнікі Лукашэнкі і апалагеты Пазьняка, міліцыянты і хатнія гаспадыні, аматары операў Вердзі і «Ляпіса Трубяцкога». Паболей бы такіх хвілінаў гонару за нацыю, хай гэта і здарылася на побытавым узроўні – у спорце, а не на высакародным, як, скажам, атрыманне Нобелеўскай прэміі ў галіне літаратуры. Беларусы згулялі за «бронзу» з расейцамі, і праз гэта нашыя людзі яшчэ адзін раз зразумелі, што яны – беларусы, і адчулі, што гэта можа гучаць надзвычай годна. Мала хто захоча пайсці ў падсуседзі да Расіі: а як неўзабаве на Алімпійскія гульні беларусы не паедуць асобнай камандай і больш ніколі не будзе такіх матчаў, як Беларусь–Швецыя? Факт ёсць фактам: праз спорт, які называюць рэлігіяй XXI стагоддзя, патрыятызм прышчапляецца куды больш эфектыўна і дасціпна, чым дарэчы і недарэчы «не пакідайце мовы нашай...»

Хакейная сенсацыя, якую зладзілі Мезін, Копаць і кампанія, – гэта яшчэ і доказ таго, што ў беларускім жыцці ёсць месца для подзвігу, што можна ўзняцца з любога застою, можна скокнуць вышэй галавы. А калі б за Беларусь, уявім сабе, гулялі б Сяргей Фёдараў, выхаванец школы «Юнацтва», і легенда сусветнага хакею з беларускімі каранямі Уэйн Грэцкі? На Алімпіядзе ў Солт-Лэйк-Сіці былі і іншыя героі з Беларусі. Удзел у спаборніцтвах з пераломам ключыцы лыжнага акрабата Зміцера Дашчынскага – таксама ўчынак.

Гэта хай у чыноўнікаў ад спорту баліць галава, што Беларусь не выканала на гэтай Алімпіядзе медальны план. Для большасці беларусаў яна запомнілася і вымерылася не кругляшамі з каштоўных металаў.

Кірэй МАНУЙЛА

Эксперымент справядлівасці

11 сакавіка ў Асіповіцкім раёне Магілёўскай вобласці распачнецца рэалізацыя пробнага праекту Міністэрства працы і сацыяльнай абароны па аказанні адраснай сацыяльнай дапамогі насельніцтву. Пра гэта 25 лютага на прэс-канферэнцыі ў Мінску паведаміла начальніца аддзелу развіцця і каардынацыі сацыяльнай дапамогі і сацыяльнага абслугоўвання ўпраўлення сацыяльнай дапамогі і сацыяльнага абслугоўвання Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Беларусі Надзея Басюк.

Падчас пробнага праекту будзе адменены цяпер існы – так званы «катэгарыяльны» – падыход да выдзялення адраснай сацыяльнай дапамогі. Паводле слоў Басюк, права на гэтую дапамогу будуць мець тыя грамадзяне, даход якіх не перавышае 60% ад бюджэту пражыткова мінімуму. На сённяшні дзень бюджэт пражыткова мінімуму на душу насельніцтва складае 62 тысячы 568 рублёў. Такім чынам, каб мець права на атрыманне дапамогі, неабходна на сённяшні дзень атрымліваць даход менш за 37 541 рубель. Права на атрыманне дапамогі будуць мець таксама і працаздольныя сем'і, якія выхоўваюць аднаго і больш дзяцей.

Акрамя таго, адзначыла спецыяліст Міністэрства працы і сацыяльнай абароны, у міністэрстве распрацоўваецца інструкцыя аб умовах і парадку выдзялення адраснай сацыяльнай дапамогі пры правядзенні праекту, дзе будзе ўлічвацца таксама працоўны патэнцыял сям'і і стан здароўя кожнага члена сям'і. Такі падыход, паводле яе слоў, дазволіць больш справядліва вызначаць тых, хто мае патрэбу ў дапамозе. Надзея Басюк падкрэсліла, што дзеючая сістэма адраснай сацыяльнай дапамогі недасканалая, паколькі яе атрымліваюць толькі 30% людзей, якія сапраўды маюць патрэбу.

Вольга АСІПЕНКА

Першы суд за «абразу прэзідэнта»

Слуханні па крымінальнай справе аб «абразе прэзідэнта» працягваюцца ў Шклоўскім раённым судзе. Суд, які пачаўся 13 лютага, – першы выпадак у гісторыі судовай сістэмы Беларусі, калі справа па артыкуле 368 ч.1 новага Крымінальнага кодэксу дайшла да суду. У абразе Аляксандра Лукашэнкі пракуратура абвінавачвае мясцовых актывістаў руху «Зубр» – Міхася Кісялёва, Максіма Патупчыка, Алеся Паўловіча, Дзяніса Сенакосава, Дзмітрыя Шалашкова. Пагражае маладым людзям ні многа ні мала – да двух гадоў пазбаўлення волі кожнаму.



Нагадаем, што 14 жніўня 2001 году актывісты шклоўскага аддзелу «Зубра», надзеўшы жартаўлівыя маскі, хадзілі па мясцовых крамах, дзе сустракаліся з выбаршчыкамі.

Перформанс спынілі супрацоўнікі міліцыі, якія ў масках з вусамі чамусьці ўбачылі кандыдата ў прэзідэнты Аляксандра Лукашэнку. Пяць актывістаў «Зубра» даставілі ў Шклоўскае ГУУС. Было праведзенае вынццё вусатай маскі, фотаапарату, а таксама адзення (маек з сімволікай руху «Зубр»). Дваіх непаўналетніх хлопцаў адпусцілі а першай гадзіне ночы. На паўналетніх склалі пратаколы па артыкуле 156 Кодэксу аб адміністратыўных правапарушэннях («дробнае хуліганства»), і ноч яны правялі ў камеры.

Адміністрацыйны суд 15 жніўня не выявіў у дзеяннях маладых людзей складу правапарушэння і апраўдаў іх.

Аднак ужо на наступны дзень была ўзбуджаная крымінальная справа па вышэйзгаданым артыкуле 368 ч.1 Крымінальнага кодэксу РБ: «Абраза прэзідэнта Рэспублікі Беларусь». Нагадаем, што «абраза прэзідэнта» была ўведзеная як склад злачынства новым Крымінальным кодэксам, які ўступіў у сілу 1 студзеня 1999 году. Адразу пасля прыняцця новага кодэксу незалежныя эксперты ахарактарызавалі згаданы артыкул як дадатковы сродак палітычнага ціску (асабліва ў сувязі з прэзідэнцкай кампаніяй 2001 году). Гэта пацвердзіла практыка ягонага прымянення ў 2001 годзе.

Крымінальныя справы па арт. 368 узбуджаліся ў дачыненні да пяці чалавек у Бабруйску (да суду справа не дайшла).

Усяго па арт. 368 ч.1 і ч.2 было ўзбуджана 5 крымінальных справаў. Адна супраць асобы (г. Рэчыца) і 4 па факце – у адносінах да публікацыяў у незалежных газетах.

У адрозненне ад простай абразы, калі крымінальная справа ўзбуджаецца толькі па заяве пацярпелага, справа па 368 артыкуле ўзбуджаецца з ініцыятывы пракуратуры, якая сама вызначае, ці былі прыніжаны гонар і годнасць прэзідэнта краіны.

Але ўжо ў першы дзень шклоўскага працэсу суддзя Халадцова прыняла рашэнне адкласці далейшы разгляд на 26 лютага. Прычынай для гэтага стала хвароба аднаго са сведкаў. І гэта нягледзячы на тое, што і прадстаўнікі абароны, і прадстаўніца абвінавачвання пракурор Алдонава жадалі працягваць працэс.

З істотнага на судзе адбылося толькі тое, што ўсе абвінавачаныя адмовіліся даваць паказанні, матывуючы гэта смехатворнасцю абвінавачвання. А прад'яўленне пракурорам Алдонавай маскі з вусамі, у якой асабіста яна пазнала Аляксандра Лукашэнку, выклікала толькі смех у залі. Адна са сведкаў заявіла, што гэтая маска вельмі нагадвае яе роднага бацьку.

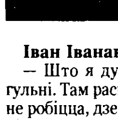
Віктар СЕВЕРЦАЎ

СВОЙ ГОЛАС

– Якія ўражанні засталіся ў вас ад Алімпіяды ў Солт-Лэйк-Сіці і выступленняў нашых алімпійцаў?



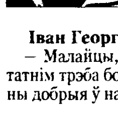
Аляксандр, журналіст:
– Адразу ўспамінаецца самае добрае. У гэтым сэнсе, канечне, увойдзе ў гісторыю перамога беларускай хакейнай зборнай над Швецыяй. Але ў цэлым, вядома, вынік расчароўвае.



Аляксей, студэнт:
– Ну, хакеісты добра выступілі, малайцы. А вось лыжнікі і біятланісты маглі б выступіць значна лепш.



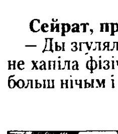
Іван Іванавіч, пенсіянер:
– Што я думаю, хранова арганізаваныя гульні. Там расіян давілі, беларусаў давілі. Так не робіцца, дзе ж тут алімпізм.



Аляксандр, дворнік:
– Алімпіяду цікава глядзець, калі нашы там перамагаюць. Таму я не гляджу вельмі мала. У хакеі ж хоць і занялі беларусы чацвёртае месца, затое шэсць з дзевяці гульняў прайгралі.



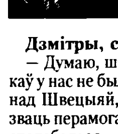
Іван Георгіевіч, электрык:
– Малайцы, малайцы! Гэта хакеісты, а астатнім трэба больш трэніравацца. А спартсмены добрыя ў нас былі, ёсць і будуць.



Таццяна Міхайлаўна, тэхнік сувязі:
– Хлопцы, ну згадзіцеся ж, што гэта проста жах нейкі! Подла, амерыканская нацыя – наглая, высакамерная. А беларусы мне спадабаліся. А медалі нашы там не зарабілі, бо ціснулі на іх задужа.



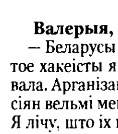
Сейрат, працуе ў гандлі:
– Ды згулялі яны добра ў хакей, але крыху не хапіла фізічнай моцы. А акрамя хакею я больш нічым і не цікавіўся.



Віктар, вайсковец у адстаўцы:
– Алімпіяда мне спадабалася. Беларусы ў некаторых відах выступілі лепш, у некаторых горш. У цэлым дзякуючы хакеістам уражанні добрыя.



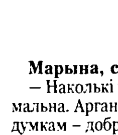
Дзмітры, студэнт:
– Думаю, што ніякіх рэальна добрых вынікаў у нас не было, а такія перамогі, кшталту як над Швецыяй, толькі з нацяжкай можна назваць перамогай. Арганізацыя Алімпіяды – не спадабалася.



Пётр, перакладчык:
– У прынцыпе яны маглі б паказаць сябе лепей, калі б больш гэтага жадалі. Хакеісты, праўда, дабіліся таго, чаго жадалі ўжо даўно. Што ж датычыцца арганізацыі Алімпійскіх гульняў, то я лічу, што горшых гульняў не было з часоў халоднай вайны. Хацелася б, каб Міжнародны алімпійскі камітэт асэнсаваў памылкі і зрабіў адпаведныя вывады з усіх скандалаў.



Валерыя, фельчарка:
– Беларусы малайцы, стараліся, але ж... Затое хакеісты якія малайцы, так за іх перажывала. Арганізацыя жудасная. Я хварэла і за расіян вельмі менавіта з-за ўсіх гэтых скандалаў. Я лічу, што іх проста-напраста задавілі.



Сяргей Папкоў, палітык:
– А дзе вы там бачылі беларусаў? Там жа адны рускія выступалі за Беларусь. Я лічу, што нават хакеісты нашы спецыяльна прайгралі рускім у гульні за трэцяе месца. Там калі 2:2 было, вы бачылі, што яны рабілі? Выдаляліся нават спецыяльна, абы не гуляць. Пакуль не будзе сапраўды беларускай каманды, не відаць нам перамог. Чыноўнікі зараз прадаюць усё, нават месцы ў алімпійскай зборнай.



Марына, студэнтка:
– Нарэшце! Накольки маглі, настолькі выступілі. Нармальна. Арганізавалі гульні насуперак іншым думкам – добра.

Апытанне праводзілі
Аляксей ШЫДЛОЎСКІ і Уладзімір ШЛАПАК (фота)

Беларускі скакун пад наглядам ФБР



Заканчэнне, пачатак на стар.1

Я папрасіў свайго суразмоўцу з ФБР паведаміць Лыскаўцу нумар майго тэлефону, каб той выйшаў на мяне: я хачу з ім пагутарыць». Як заявіў Іваноў, ён мае намер расказаць Лыскаўцу аб непрыемнасцях, якія могуць спасцігнуць яго, калі ён вырашыць падоўжыць знаходжанне ў ЗША пасля 28 сакавіка, калі скончыцца тэрмін яго алімпійскай акрэдытацыі. «Пра Лыскаўца ведаюць і ў ФБР, і ў паліцыі, і ў міграцыйнай службе, і ў беларускім пасольстве. У гэтых структур напэўна з'явіцца шмат пытанняў да спартсмена, калі ён захоча падоўжыць візу», – сказаў Іваноў.

Як ужо паведамлялася, хутка пасля выступлення на Алімпіядзе Лыскавец нечакана пакінуў Солт-Лэйк-Сіці і не прыехаў у аэрапорт у дзень адлёту 17 лютага. У Мінск вярнуўся толькі яго трэнер. Некаторыя сродкі масавай інфармацыі выказалі версію, што скакун мае намер папрасіць у ЗША палітычнага прытулку, аднак пакуль яна не пацвярджаецца.

Дзмітрый УЛАСАЎ, БелаПАН

Дэкларацыі не нясуць

Паводле стану на 20 лютага – фактычна за тыдзень да заканчэння тэрміну – дэкларацыі аб сукупным гадавым даходзе падалі ў Беларусі ў падатковыя органы 153 тысячы грамадзян. Для параўнання: у 2001 годзе ў краіне было прадстаўлена звыш 271 тысячы дэкларацый. Такія звесткі 26 лютага на прэс-канферэнцыі ў Мінску прывёў намеснік міністра па падатках і зборах Аляксандр Дарашэнка.

Тэрмін падачы дэкларацый аб сукупным гадавым даходзе заканчваецца 1 сакавіка. Разам з тым у Міністэрстве па падатках і зборах захоўваюць спакой і прапаноўваюць прамежкавыя звесткі «за аснову не браць». «Вы добра ведаеце наш менталітэт – усе панясуць гэтыя дэкларацыі менавіта ў канцы тэрміну», – заявіў на прэс-канферэнцыі намеснік міністра па падатках і зборах. Зрабіць нейкі канкрэтны прагноз па падачы дэкларацый сёлета яму было цяжка. Канчатковыя звесткі пра колькасць пададзеных дэкларацый стануць вядомыя сёлета не раней як у траўні, паведаміў Дарашэнка.

А.Дарашэнка зазначыў, што калі аналізаваць дынаміку апошніх гадоў, то ў 2001 годзе колькасць людзей, якія падалі дэкларацыі аб даходзе, узрасла прыкладна на 154 тысячы. Сёння ў агульным аб'ёме падатковых паступленняў на падаходны падатак прыпадае каля 10 працэнтаў. У 2001 годзе падаходны падатак быў утрыманы ў суме 27,5 мільярда рублёў, па выніках прадстаўленых дэкларацый было пералічана дадаткова каля 2,4 мільярда рублёў.

Аляксей АРЭШКА

Адвакату Лявонава не даюць працаваць

Адваката Мікалая Шаліму хочуць адхіліць ад абароны былога генеральнага дырэктара Мінскага трактарнага заводу Міхаіла Лявонава.

Як паведаміў БелаПАНу сп. Шаліма, 25 лютага яму не дазволілі сустрэчу з падабаронным у следчым ізалятары. Начальнік гэтай установы спаслаўся на нейкую паперу, што паступіла з рэспубліканскай пракуратуры, у якой нібыта ідзе гаворка аб адхіленні адваката ад абароны Міхаіла Лявонава. Сам Шаліма гэтай паперы не бачыў. Яму таксама стала вядома аб тым, што супрацоўнікі рэспубліканскай пракуратуры забралі на МТЗ запыты адваката аб прадстаўленні некаторых дакументаў, якія, паводле словаў Шалімы, маглі б дапамагчы ў абароне былога кіраўніка прадпрыемства. Па гэтым факце абаронца напісаў скаргу на імя генеральнага пракурора краіны Віктара Шэймана.

Высветліць, на якой падставе ў дачыненні да абаронцы прадпрымаюцца такія дзеянні, Мікалай Шаліма мае намер 26 лютага падчас сустрэчы з прадстаўнікамі следчай групы. Сам ён заяўляе аб тым, што, калі Лявонаў згодзіцца з адводам абаронцы, – ён адыдзе ад справы, калі не – будзе патрабаваць ад следчых тлумачэнняў, на якой падставе яго адхіляюць ад абароны былога генеральнага дырэктара МТЗ. «Вырашаць, хто будзе абаронцам, – справа падабароннага», – сказаў Мікалай Шаліма.

Высветліць гэтую сітуацыю ў прэс-цэнтры Пракуратуры Рэспублікі Беларусь не змаглі. Паводле словаў начальніка прэс-цэнтру Аляксея Таранава, ніякіх афіцыйных каментарыяў наконт гэтага пакуль няма.

Вячаслаў БУДКЕВІЧ

Стаўкі на выхад працягваюцца

Заканчэнне, пачатак на стар.1

«Сенатар» мяркуе, што для Беларусі не будзе сур'ёзных наступстваў, калі яна пакіне АБСЕ. Мауляў, горш ужо не будзе. Парламентарый згадаў абмежаванні палітычных і эканамічных кантактаў, накладзеныя на Беларусь. Як вядома, усе гэтыя абмежаванні існуюць з-за таго, што наша краіна не прытрымліваецца абавязанняў, якія яна ўзяла на сябе пры ўваходзе ў АБСЕ. М.Чаргінец кажа, што па стане на сёння АБСЕ – гэта проста «клуб», на які Беларусі не варта выдаткоўваць грошы. Як перадае «Інтэрфакс», «сенатар» па магчымасці збіраецца весці ў АБСЕ «наступальную і тлумачальную працу».

Нагадаем, што М.Чаргінец летась ачольваў выбарчы штаб кандыдата ў прэзідэнты Аляксандра Лукашэнкі, быў ягонай давеpанай асобай. Таму ягоныя выказванні, асабліва наконт такой істотнай праблемы, маюць досыць вагі, каб прыслухацца да іх пільней.

Дарэчы, у панядзелак М.Чаргінец сустракаўся з кіраўніком краіны. Паводле афіцыйнай інфармацыі, на сустрэчы размова ішла пра стан міжпарламенцкага супрацоўніцтва з некаторымі дзяржавамі свету. Пры гэтым А.Лукашэнка даручыў сталай камісіі Савету рэспублікі па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы актывізаваць дзейнасць у сферы рэалізацыі знешняй палітыкі краіны. А ўжо на наступны дзень «сенатар» робіць заявы, якія могуць вельмі ўскладніць жыццё афіцыйнаму Мінску.

Гэтая праблема пачала карцець на мінулым тыдні, калі на сесію Парламенцкай асамблеі АБСЕ дэлегацыю ад Палаты прадстаўнікоў не запрасілі – у адрозненне ад апазіцыі. Тады паўнамоцны прадстаўнік Беларусі накіраваў пакрыўджаны ліст старшыні ПА АБСЕ – маўляў, калі вы так, то мы ж і ўвогуле дзвярыма бразнуць можам. Пазней гэтую заяву фактычна дэзавуяваў начальнік інфармацыйнага ўпраўлення Міністэрства замежных справаў Павел Латушка. Ён заявіў тады: «Рашэнне пра сяброўства Беларусі ў АБСЕ на эмацыйным узроўні намі прымацца не будзе. Гэта пытанне занадта сур'ёзнае, каб яго сёння абмяркоўваць».

Прайшло менш за тыдзень, але гарачыня пытання не спадае. Галоўная давераная асоба кандыдата А.Лукашэнкі выступіла, хто наступны?

Расціслаў ПЯРМЯКОЎ

Да пустой галавы руку не прыкладаюць

На пашыраным паседжанні Савету міністраў Генадзь Навіцкі звярнуў увагу на тое, што перавышэнне тэмпаў росту заробкаў над тэмпамі росту вытворчасці стварыла «рызыкоўнае павелічэнне грашовай масы на канец году». Гэтая выснова паставіла пад сумнеў меркаванне Лукашэнкі пра тое, што галоўным эканамічным дасягненнем мінулага году стаў якраз рост заробкаў.

Такое разыходжанне ў ацэнках цалкам зразумелае, бо заробкі падвышалі, каб павялічыць электаральны капітал Лукашэнкі для ўдзелу ў выбарах, а час дбаць пра эканоміку надышоў толькі цяпер. Да таго ж Лукашэнка кіруе ўсім, а Навіцкі, што характэрна для беларускае ўладнае сістэмы, толькі нясе за ўсё гэта адказнасць. Дый што ён можа зрабіць, калі ў эканоміку ўкінуты грошы (уласна кажучы, пустыя), якія не забяспечаны адпаведным прыростам таварнай масы ды пашырэннем паслуг для насельніцтва. Вось і стварыўся так званы «інфляцыйны казырок», які правакуе перавагу попыту над прапановай, што вядзе да павышэння цэнаў. Да таго ж павышаныя па ўказцы зверху заробкі не палепшылі фінансавага стану прадпрыемстваў, якія насамрэч не маюць грошай, каб своечасова і ў поўным памеры іх выплачваць.

Праблема несвоечасовай выплаты заробкаў увогуле не новая, звычайная, асабліва для калгаснікаў. Але раз-пораз яна набывае пагрозлівую вастрыню. Прыкладам, у навагоднюю ноч шэраговы беларус можа спакойна абысціся без шампанскага і ананасаў, але ж без пляшкі гарэлкі ці чарніла і нейкай там закусі – катэгарычна не. І што ён у такім разе будзе думаць, слухаючы ўзнёслыя словы навагодняга віншавання ад чалавека, абранага ім на пост галоўнай асобы дзяржавы, і гледзячы на яго дагледжаны, можна нават сказаць, сыты твар. Мо тэлевізар паб'е, мо жонку, мо калгасны свіран спаліць?..

Карацей, як распавёў сп. Навіцкі, у снежні ўрад двойчы спецыяльна разглядаў праблему пагашэння запазычанасці па зарплаце, у выніку чаго ее напярэдадні Новага году ўдалося амаль зліквідаваць: на 30 лістапада запазычанасць складала 11,8 працэнта месячнага фонду аплаты па народнай гаспадарцы, а на 31 снежня – усяго 0,8 працэнта. Але, на думку прэм'ера, магчымасці адміністрацыйнага вырашэння праблемы сябе вычарпалі. Бо прычыны яе ляжаць значна глыбей, іх трэба вырашаць у плоскасці падвышэння эфектыўнасці эканомікі, а не зводзіць усё да дысцыплінаванасці кіраўнікоў.

У Лукашэнкі, звыклага да вельмі простых рашэнняў, усе гэтыя развагі выклікалі жорсткі супраціў: «Мне кажуць, што ў снежні ў пытаннях інфляцыі з'явіўся так званы «казырок». Бачыце, гэты казырок трэба зняць, і мы шчасліва будзем жыць у новым годзе. Майце на ўвазе, спадары сябры ўраду, я магу зняць у вас не толькі казырок, а нешта іншае...»

Пасля такіх словаў застаецца прыкласці руку да галаўнога ўбору, памятаючы, што да пустой галавы яе не прыкладаюць. На жаль, пакуль нешта не атрымоўваецца. Бо ў студзені запазычанасць па заробках склала 33 мільярды рублёў і павялічылася адносна студзеня амаль у 10 разоў. Да таго ж быў зафіксаваны самы высокі за апошнія 16 месяцаў рост спажывецкіх цэн – 6,1 працэнта. Больш высокі паказчык (6,8 працэнта) апошні раз фіксаваўся толькі ў верасні 2000 году. З улікам таго, што ў бягучым годзе па планах ураду ўзровень інфляцыі павінен абмежавацца 20-27 працэнтамі, можна сказаць, што квартальнае заданне «па псаванні грошай» ужо выканана.

Першы тыдзень лютага, за які спажывецкія цэны падскочылі на 1,6 працэнта, сведчыць, што рацыю мае менавіта сп. Навіцкі, а Лукашэнка, як заўсёды, у простых эканамічных пытаннях памыляецца.

Што да «спажывецкага кошыка», то ў студзені з прадуктаў вышэй, чым у сярэднім, даражэлі не толькі тыя, якія можна аднесці да прадуктаў раскошы, кшталту мяса і мясных вырабаў (цэны на іх падскочылі больш як на 8 працэнтаў), але і малако, і малочныя прадукты (плюс 11,4 працэнта), масла і тлушчы (плюс 12 працэнтаў). Цэны больш чым у сярэднім падскочылі і на прадукт, які стаў у гады прэзідэнцтва Лукашэнкі проста сакральным – курыныя яйкі.

Словам, усё як звычайна. Новае тысячагоддзе пачалося ў Беларусі гэтаксама, як скончылася старое. Таму парадуемся, што мы пры такіх тэмпах будзем жыць блага, але нядоўга.

Кастусь СКУРАТОВІЧ

Гарнякі супраць адміністрацыі «Беларуськалію»



19 лютага Рада Беларускага незалежнага прафсаюзу гарнякоў, хімікаў, нафтаперапрацоўшчыкаў, энергетыкаў, транспартнікаў, будаўнікоў і іншых работнікаў дала старт перамовам паміж рабочымі ВА «Беларуськалій» і адміністрацыяй прадпрыемства. Рада БНП прызначыла на пачатак красавіка канферэнцыю працоўнага калектыву «Беларуськалію», на якой і будзе выпрацаваны пакет патрабаванняў да адміністрацыі аб'яднання. Да такога кроку прафсаюз падштурхнула сама адміністрацыя «Беларуськалію», у аднабаковым парадку прыпыніўшы дзеянне шэрагу пунктаў калектыўнай дамовы.

Нягледзячы на тое, што канферэнцыя працоўнага калектыву чакаецца толькі ў прамежку часу з 6 да 10 красавіка, асноўныя патрабаванні да «Беларуськалію» ўжо сфармуляваныя. «Ужо прайшлі перамовы з адміністрацыяй, якія ні да чога не прывялі. Мы рыхтуемся да канферэнцыі працоўнага калектыву з фармаваннем пакету патрабаванняў да адміністрацыі «Беларуськалію» ў сувязі з аднабаковым прыпыненнем дзеяння шэрагу пунктаў калектыўнай дамовы. Галоўнае патрабаванне – гэта выкананне калектыўнай дамовы ў частцы безнаяўнага пералічэння прафсаюзных узносаў», – сказаў старшыня БНП Віктар Бабаед. Як ён мяркуе, «да працоўнай калектыўнай спрэчкі справа не дойдзе – праблема вырашыцца на ўзроўні пагадняльнай камісіі або працоўнага арбітражу».

Старшыня прафкаму БНП «Беларуськалій» Мікалай Новік лічыць бесперспектыўным распачынаць калектыўную працоўную спрэчку. Паводле заканадаўства, сама працэдура можа зацягнуцца месяцаў на восем, і ўрэшце ўсе намаганні могуць пайсці кату пад хвост. А таму, лічыць М.Новік, не варта марнаваць час, а трэба «шукаць кампрамісныя рашэнні».

Рыгор БУЯН

Роды ў Беларусі

З трох жанчынаў, што дазналіся аб сваёй цяжарнасці, толькі адна вырашае яе захаваць. Астатнія ідуць на аборт. У такім дэмаграфічным становішчы кожнае немаўля і цяжарная жанчына заважвае як золата. І натуральна, сваякам і дзяржаве яны патрэбныя здаровымі.



Аднак у рэчаіснасці ўсё інакш. 85% цяжарных жанчынаў маюць нейкія праблемы са здароўем. Міёма маткі, эрозія шыйкі маткі, эндаметрыёз ці запаленне яечнікаў – гэта самыя «папулярныя» жаночыя захворванні. Толькі 20% родаў у нашай краіне праходзяць нармальна, без ускладненняў. Кожнай пятай жанчыне даводзіцца рабіць кесарава сячэнне. З 100 немаўлятак толькі 3 нараджаюцца абсалютна здаровымі. І пры гэтым медыкі бяруць на сябе адказнасць толькі за 15% чалавечага здароўя, астатнія 85% – маўляў, гэта справа рук самога чалавека.

Аднак, як яго, гэтае здароўе, захаваць – невядома. Бо ў Беларусі не выдаюцца кнігі, якія маглі бы распавесці жанчыне аб тым, як яна мусіць сябе паводзіць падчас цяжарнасці, а ўрач-гінеколаг за адведзены для прыёму час можа адно што паспець пракантраляваць тымчасовы стан ейнага здароўя. На размовы пра іншае і важнае ўжо не застаецца часу і за дзвярыма яшчэ доўгая чарга наведвальніц.

Выходзіць, што жанчына, ад правільных паводзін якой залежыць жыццё і здароўе ейнага будучага дзіцяці, практычна знаходзіцца ў інфармацыйным вакууме. Нешта можа і падказа ўрач, але збольшага паводзіны цяжарнай жанчыны фарміруюць парады бабулек, матуль і знаёмых, палова з якіх па сваёй каштоўнасці не далёка адышла ад забабонаў.

Аб элементарнай неадукаванасці ў пытаннях цяжарнасці беларускіх жанчын сведчыць і папулярнасць адмысловай кансультацыйнай тэлефоннай лініі для іх (220-00-55). Яе тры гады таму наладзіла грамадская арганізацыя «Надзея-экспрэс». Патэлефанаваўшы сюды, можна атрымаць кансультацыю ўрача-гінеколага па любых хвалюючых пытаннях.

Як распавяла дырэктар праграмы «Маці і дзіця» ў «Надзея-экспрэс» Людміла Собаль, тэлефануюць і цяжарныя, і ўжо нарадзіўшыя жанчыны, а таксама падлеткі і сталыя жанчыны. І ўсе шукаюць адказ на нейкае пытанне. Падлеткі зусім не дасведчаныя, напрыклад, як дзяўчынгаставаць цяжарнасць, як ёй можна запабегнуць і як перапыніць. Цяжарных жанчын хвалюе пагроза перапынення цяжарнасці і тое, ці можна ім прымаць лекі падчас цяжарнасці. Шмат хто пытаецца, як трэба рыхтаваць сябе да родаў і якая радзільня ў Мінску лічыцца лепшай. А для ўжо нарадзіўшых узнікае шмат пытанняў па кармленні немаўляткі.

За мяжой такой праблемы недасведчанасці не існуе ўвогуле. Там для будучых матуль і татаў дзейнічаюць школы ці курсы, наведваючы заняткі ў якіх, яны становяцца падкаванымі ў пытаннях цяжарнасці і родаў не горш за медыкаў. Давялося б нарадзіць нечакана ў чыстым полі, яны не разгубіліся б і зрабілі ўсё як след. Таму шмат якія сямейныя пары не баяцца нараджаць дома пры дапамозе акушэркі. У той жа Галандыі, напрыклад, так робіць трацына цяжарных. А тое, што ў гэтай краіне самы нізкі паказальнік дзіцячай смяротнасці, сведчыць толькі на карысць такой перадродавай падрыхтоўкі.

У Беларусі такія курсы адшукаць цяжка. Гады тры таму «Надзея-экспрэс» разам з галандскімі спецыялістамі арганізавала нешта падобнае ў нас. Паводле Людмілы Собаль, прывабліваць жанчын у клубы давялося толькі па першым часе, а зараз жадаючых у іх патраціць нават больш, чымсьці яны могуць змясціць. Звычайна ў клубах жанчыны збіраюцца з мужамі штомесяц і ў спакоі, за гарбатай спецыяліст ім распавядае і паказвае, як трэба сябе паводзіць падчас схватак, родаў і цягам усёй цяжарнасці, чым харчавацца ці як абараніць сябе ад інфекцыяў. На думку медыкаў, жанчыны, якія прайшлі праз такія клубы, падчас родаў адрозніваюцца ад астатніх парадзіх сваёй упэўненасцю, падрыхтаванасцю. І роды ў іх прымаць нашмат лягчэй. Некаторыя з такіх «клубных» жанчынаў трапляюць нараджаць да тых жа ўрачоў, якія вялі ў іх заняткі ў клубах. А тады ўжо і ўвага іншая.

Для замежнікаў такі падыход да парадзіхі – звычайная практыка.

Калі ў нас цяжарнасць вядзе адзін доктар, а роды прымае зусім іншы, то там цяжарная не пераходзіць ад доктара ў рукі, а з усімі гэтымі функцыямі цалкам спраўляецца адзін чалавек. Недзе гэтую ролю выконваюць сямейныя дактары, а недзе акушэркі. Для жанчыны так і спакайней, і зручней.

Правам выбару сабе ўпадабанага доктара айчынная бясплатная сістэма медычнага абслугоўвання беларусак не цешыць. Хаця, напрыклад, у радзільным аддзяленні 7-ай бальніцы гэта магчыма, але толькі за грошы. Затое ўрач мусіць прыехаць да цябе нават уначы.

Аднак ад мажлівага хамства медычнага персаналу ці абыякавасці ўрача плата за роды ўсё роўна не застрахуе. З тых 100-200 даляраў, што каштуюць платныя аддзяленні ў сталічных бальніцах, доктар і медычны персанал атрымлівае дробязь. Збольшага гэта проста аплата за камфортныя ўмовы ўтрымання і асобную палату. А таму на нейкую дадатковую ўвагу да сваёй асобы за грошы спадзявацца няма чаго – яна будзе роўна такой самай, як і да астатніх.

А вось гэта ўжо зусім асобная тэма размовы. Ад жанчынаў, што прайшлі праз сцены айчынных радзільняў, зрэдку даводзіцца чуць нешта добрае і ўдзячнае. Нават складаецца ўражанне, што ў Мінску няма ніводнага добрага радзільнага аддзялення: паўсюдна альбо ўрач нешта не дагледзіць, не дачысціць – і пасля родаў абавязкова чакай ускладненняў, альбо наслухаешся брыдоты ад медычнага персаналу.

Каб здабыць сабе спакой і ўпэўненасць, жанчынам застаецца адзіны шлях – пошук асабістых кантактаў з дактарамі. І лепш, калі гэта будзе не хабар, а звычайныя чалавечыя стасункі ў клубах для цяжарных за кубкам гарбаты.

«Іржавы» механізм медычнай сістэмы з цяжкасцю паддаецца хоць нейкаму рэфармаванню. Напрыклад, такіх клубаў для перадродавай падрыхтоўкі жанчынаў «Надзеі-экспрэс» удалося арганізаваць толькі тры: у дзвюх жаночых кансультацыях (№17 і 36) і адзін агульнагарадскі клуб. У іншых паліклініках гэтая ідэя пакуль не ўкаранілася.

Алена ЛАБАНАВА

Скарачэнні ў Віцебску

У Віцебскі цэнтр занятасці насельніцтва прадпрыемствы і арганізацыі гораду прадставілі звесткі па колькасці намеркаваных скарачэнняў. Паводле іх, бліжэйшым часам у Віцебску будуць звольненыя болей за 3 тысячы чалавек. Напрыклад, на заводзе тэлевізараў «Віцязь» пад скарачэнне патрапяць 420 працоўных.

Чатырохузроўневая сістэма пенсійнага забеспячэння

«У нашым грамадстве пакуль не існуе пенсіі, якая адпавядала б таму ўкладу, той працы, што чалавек на працягу свайго жыцця ўносіць у развіццё эканомікі і дзяржавы». Такую заяву зрабіў 25 лютага прэм'ер-міністр Беларусі Генадзь Навіцкі на паседжанні прэзідыуму ўраду па пытаннях рэфармавання пенсійнай сістэмы. Паводле яго словаў, галоўныя праблемы ў гэтай сферы – ненадзейнасць крыніцаў фінансавання сістэмы і нізкая дыферэнцыяцыя пенсій. На сённяшні дзень запазычанасць суб'ектаў гаспадарання Фонду сацыяльнага страхавання перавышае 78 млрд. рублёў.

Міністэрства працы і сацыяльнай абароны распрацавала чатырохузроўневую сістэму пенсійнага забеспячэння. Як заявіла ў інтэрв'ю Беларускаму тэлебачанню кіраўніца гэтага ведамства Антаніна Морава, сёлета плануецца распрацаваць законы аб асновах пенсійнай сістэмы, дзяржаўным пенсійным страхаванні і дзяржаўным пенсійным забеспячэнні. У 2003-2004 гадах прадугледжваецца рэалізацыя захадаў па стварэнні сістэмы дадатковага пенсійнага страхавання і забеспячэння. «Канчатковая мэта рэфармавання – павелічэнне памеру пенсій, дыферэнцыяцыя ў залежнасці ад сярэдняй заработнай платы і паляпшэнне сітуацыі з пенсійным фондам», – сказала Морава.

Дзмітрый УЛАСАЎ

Споведзь партыйнага кар'ерыста

Некалькі гадоў таму я здзейсніў учынак: я ўступіў у партыю. Хацелася быць у першых шэрагах змагароў з рэжымам. Мяне павіншавалі, паціснулі руку, а праз месяц-другі прапанавалі стаць на чале маскоўскай раённай арганізацыі гораду Мінску. Я пагадзіўся. Не, кар'ера партыйнага функцыянера мяне не прыцягвала, але недзе ў глыбіні душы было прыемна. Цэняць таварышы!

У спадчыну ад папярэдніка я атрымаў спіс сябраў на трох аркушах – у ім былі 75 прозвішчаў. Наступнага ж вечара сеў на тэлефон. Вынік абзвону аказаўся нечаканы: 60 «аднапалчан» папрасілі больш іх не турбаваць. Астатнія 15 памяталі назву партыі, у якой былі запісаныя, і ад сяброўства не адмовіліся. Вызначыўшы працэнт «адмаўленцаў» пры дапамозе калькулятара (80%), я зразумеў, што тут, як і ў выпадку з Карабасам-Барабасам, «ёсць нейкая таямніца». Таямніца гэтая не давала мне спакою дні тры. Я зноў абзваніў людзей. Далёка не ўсе пагадзіліся на гутарку. Некаторыя проста мяне паслалі, але рабочая гіпотэза ўзнікла. Сваю гіпотэзу я выклаў кіраўніцтву. Выслухалі мяне з цікавасцю. Папрасілі скласці на паперы план мерапрыемстваў. Цераз дзень гэты план быў гатовы.

Што далей? Далей усё пайшло як па масле. Без лішняй цяганіны і бюракратычных адтэрміновак я 4 месяцы ўдакладняў дату чарговай сустрэчы. Усё неяк не атрымлівалася. Папершае, Страсбург. «Генсек» увесь час сядзеў у Страсбургу. Па-другое, у аднаго вельмі адказнага таварыша, куратара гэтага сектару працы, забалеў зуб. Па-трэцяе... я, шчыра кажучы, ужо і не памятаю, што было патрэцяе. Але дайце веры, нешта там было. Карацей... не суджана. Я змаладушнічаў. Выкінуў белы сцяг і, як 60 былых сябраў маскоўскай раённай арганізацыі, папрасіў больш мяне не турбаваць.

«Індывід увогуле схільны лічыць свае ўласныя ўзаемаадносіны з лідэрам цэнтральнай праблемай групы». Гэта Эрык Берн. Кніга называецца «Лідэр і група». Цытата выдатная. Я відавочна пераацаніў сваю ролю, зацыкліўшыся на праблеме колькаснага складу партыі. У кіраўніцтва былі справы і больш важныя. Той жа Страсбург, напрыклад, дый прэзідэнцкія выбары блізіліся. Як казаў папулярны герой аднаго папулярнага анекдота: «Не да грыбоў».

Але выбары мінуліся. Народ успрыняў абвешчаны вынік як дадзенасць і супакоіўся. Надышоў час каментароў і аналізу, час раздачы сланоў. Аказалася, што лідэра вылучылі не таго, не так, дый не ў той тэрмін. Эліту не прыцягнулі, а з галоўным міжнародным вектарам памыліліся акурат на 180°. Партыйцы, ясная рэч, апраўдваюцца і валяць усё на абставіны. А што ім яшчэ застаецца рабіць?

З лёгкай рукі прафесара філасофіі Оргіша, каб надаць аналітычным артыкулам вобразнасць і даходлівасць, па старонках газет пайшлі гуляць неўміручыя вобразы Ільфа і Пятрова. Прыём удалы. Я і сам незразумелае спалучэнне літар КРДС заўсёды замяняў на «сухараўскую канвенцыю». Прынамсі, паводле сваёй лёсавызначальнасці гэта з'явы аднаго парадку.



Уявіце сабе, што апазіцыйным палітыкам удалося сабрацца разам! Вось сядзіць самы масціты. У яго ў маскоўскай раённай арганізацыі 15 штыкоў. Гэта я ведаю не па чутках (глядзі пачатак артыкулу). Насупраць самага масцітага другі, святлейшае масці. Ну і тут штыкоў 6–7 на згаданай адміністрацыйнай тэрыторыі налічыць можна. Скажыце, вам цікава, якія рашэнні будуць прынятыя? Мне – не. І якое дачыненне ўсё гэта мае да палітыкі?

Тут самы час разабрацца з тэрмінамі. Займацца палітыкай – значыць фармаваць грамадскую думку. Хоць у наш дэмакратычны час па гэтым пытанні могуць існаваць і іншыя думкі. Сухараўскія міжсабойчыкі бясспрэчна цікавыя для саміх удзельнікаў. Усе гэтыя кааліцыі, кансенсусы. Дый знаёмае ад магчымых камбінацый. Але для рэальнага ўплыву на масы найперш патрабуецца масавасць саміх арганізацыяў уплыву. Выбачайце за каламбур.

Вернемся да Эрыка Берна. «Самае галоўнае ў кожнай групе – гэта сам факт яе існавання. Група, якая перастае існаваць, робіцца з'явай гісторыі, як Старажытны Егіпет або Асірыя. Таму найгалоўнейшы клопат кожнай здаровай групы – выжыць найдаўжэй, прынамсі патуль, пакуль не выканана задача. Стандарты здароўя для групы, як і для арганізму, – даўгавечнасць, эфектыўнасць і здатнасць да росту».

Згодна з тэорыяй, любая група мае знешнюю і ўнутраную граніцу. Знешняя ахоплівае ўсіх чальцоў гэтае групы (партыі), унутраная аддзяляе лідэраў ад астатніх. Так, гэткі падзел абавязковы! Без выразнага кіраўнічага ядра ніводная арганізацыя, пагатоў буйная, існаваць не можа. Але асноўныя намаганні «правадыроў» павінны накіроўвацца на пашырэнне знешняй граніцы, то бок на вярбоўку новых удзельнікаў. Эфектыўная праца і здатнасць да росту – сінонімы. Безумоўна, у вольны час можна з'ездзіць і ў Страсбург – горад, кажуць, прыгожы.

Назіраючы «самую шматлікую» апазіцыйную партыю з сярэдзіны, я ўсё ніяк не магу пазбыцца пачуцця сваёй непатрэбнасці. Апытанне 60-ці «адмаўленцаў» пацвярджае – маё адчуванне не унікальнае. Ядро яўна не імкнулася пашырыць зону наўпроставага ўплыву шляхам вярбоўкі новых «байцоў». Памятаеце мужыка, які прынёс у кантору па зборы рагоў і капытоў мех адборнай сыравіны? Мех прынялі. А дзе было дзецца? Але гэтая закупка аказалася адзінкавая. Знешні назіральнік відавочна здзівіўся б выніку. Адкуль яму ведаць пра тое, што дэклараваныя публічна мэты і сапраўдныя задачы нарыхтоўчай канторы не супадалі?

На заканчэнне пару словаў пра «работу з наменклатурай». Пералічваць усе пералічаныя памылкі не мае сэнсу. Вось толькі адна цытата з «БДГ». «Альянс наменклатуры з радыкальнымі сіламі не прыносіць пераможных балаў ні тым, ні другім». Пытанне досыць спрэчнае і зноў-такі зводзіцца да трактоўкі тэрмінаў. Што такое радыкальныя сілы? У чым іх сіла? У 15-ці рамантыках з раённай арганізацыі, якія яшчэ не паспелі расчаравацца? А што такое наменклатура? Скарыстоўваючы марксісцкі жаргон, я вызначыў бы апошнюю як групу людзей, якім ёсць што страчваць. Спакушаць і ўгаворваць «наменклатуршчыкаў» не варта. Правільныя словы пра дэмакратыю і рынкавыя рэформы тут не да рэчы. Проста пакажыце наменклатуры сваю сілу, калі такая ёсць. Наменклатура кемлівая. У патрэбны момант, калі справа будзе блізіцца да фіналу, яна выйдзе на сцэну і згуляе сваю ролю. Так было заўсёды. Зазірніце ў гісторыю. Без падтрымкі наменклатуры пытання пра ўладу не вырашыць. Зразумела, уключыўшыся ў гульню, наменклатура паспрабуе згуляць галоўную ролю. «Чыстым палітыкам» і давядзецца таргавацца, таргавацца з пазіцыі сілы, калі такая ёсць.

Усё вышэйсказанае тычыцца і спробаў апазіцыі знайсці падтрымку ў Маскве (чытай – у расійскай наменклатуры). «Не трэба словаў, пакажыце, што ў вас рэальна ёсць, і мы вырашым, колькі вам дадаць». Я мяркую, у Крамлі разважаюць прыкладна так.

У год прэзідэнцкіх выбараў займацца выбарамі позна. Аб'яднаная сіла «сухараўскай канвенцыі» не можа быць большая за сумарную сілу яе ўдзельнікаў. Нават калі ўсе дружна пацягнуць у адзін бок. Здароўе любой групы, як ужо адзначалася, вызначаецца яе здатнасцю да росту. Вось на гэта і трэба накіроўваць усе сілы да выбараў, падчас выбараў і пасля выбараў, незалежна ад іх выніку.

Сяргей НІКАЛЮК

Валерыя Навадворская: патрыятызм – першы прытулак нягоднікаў

Нешта дымам Айчыны пацягнула; пэўна, на кухні ў нашых прысяжных патрыётаў гатуецца новая страва, і, мяркуючы па амбрэ, падгарэлая і прагорклая. Ужо не ведаю, што ўнюхваў на пад'ездзе да Масквы «почвенник»-пачатковец Чацкі: можа, з тагачасных маскоўскіх кухень і праўда пахла рабчыкамі ў смятане, гусем з яблыкамі і капустаю з «Славянскага базару».



Цяпер жа нешта нічым ядомым не пахне, бо ўсім пірожнікам загадана пайсці ў шаўцы, а пашытыя імі боты будуць мыць у навакольных акіянах заарканеныя ваенкаматамі патрыёты, якім не пашчасціла і ў якіх не хопіць касмапалітычных баксаў, каб заплаціць за ярлык на пацыфізм, вахабізм, будызм або за сяброўства ў найбліжэйшай масонскай ложы «Далёкі Усход»...

Не заплаціш – паедзеш на антытэрарыстычны фронт у Чачню, дзе кааліцыя ў складзе федэральнага неабмежаванага кантынгенту, засланых казачкоў з-над Цераку, гантэміраўскіх і кадыраўскіх хаджымуратаў, чыя гістарычная радзіма – расійскі бюджэт, а таксама іншых прадстаўнікоў земскага сабору ў выглядзе *СОБРу*, *ОМОНу* і гэбульнікаў-перасоўнікаў з ФСБ каторы год «чысціць» некалькі дзесяткаў чачэнскіх сёлаў.

Два гатункі патрыятызму: патрыятызм палкоўніка Буданава, які з «ідэйных меркаванняў» згвалціў і забіў 17-гадовую Эльзу і заадно ледзь не «грохнуў» свайго афіцэра за адмову выконваць вар'яцкі загад. Плюс да таго патрыятызм тых, хто будзе помсціць за Эльзу. І патрыятызм Ані Паліткоўскай, якая лазіць па ямах, зінданах і задворках федэралаў і па ачышчаных ад паловы насельніцтва чорных чачэнскіх сёлах, раскопваючы злачынствы ўласнай краіны. Ах, прабачце, забылася: тыя, хто будзе помсціць – гэта тэрарысты, дзеля якіх з Расіі зрабілі сарцір, каб у ім іх замачыць, а журналісты ТВ-6, Анна Паліткоўская, Грыгорый Пасько – гэта здраднікі, ханційскія шпіёны і агенты ўплыву Еўрапейскага Саюзу.

Усе мы, вядома, іншаземцы па нараджэнні і касмапаліты па рамястве. Дый які прыстойны чалавек у гэтай краіне рызыкне назвацца патрыётам, калі ў нас патрыятызм – не апошні, а першы прытулак нягоднікаў?

Бо калі хочаш атрымаць ласункі ад цяперашняй улады, то выбягай на вуліцу і гарлай «Гвалт!» На ўсе чатыры бакі свету. Паўсюль здрада, адусюль крадуцца каталікі, дэмакраты, заходнікі, апазіцыянеры, журналісты недзяржаўнага прызначэння, ПАСЕ, дзярждэп, чачэнскія сепаратысты, адмаўленцы ад рэкрутчыны, алігархі і іншая нечысць... Патрыятызм – гэта калі зубы тырчком, рукі дручком. А на грудзях прэзідэнцкая парсуна ў натуральную велічыню. Хадзі і верашчы: «Слова і Дзела Гасударава (Прэзідэнтава)!» Куды ні сунешся, паўсюль патрыёты, як саранча, зжыраюць усё жывое і нечага вартае на сваёй дарозе. Бо калі банда голеных крэтынаў збівае аж да смерці армян, азербайджанцаў, грузінаў на рынку і каля рынку, яны будуць вішчаць у судзе, што забілі не таму, што хуліганы і бандыты, а таму, што патрыёты. Бо ніякі федэрал-кантрактнік, ніякі генерал ад імперыі і інфантэрыі не скажа шчыра, што яму ахвота парабаваць, пакатаваць, набраць грошай за выкуп целаў мёртвых чачэнцаў і яшчэ паўжывых, якіх інакш перавядуць у мёртвыя, што можна разжыцца выручкаю з левых нафтавых свідравінаў. Не! Ён таксама патрыёт! Абаронца Айчыны, слуга цара! Уладзіміра яму першай ступені з мечам і банцікам...

Цяперашняя форма патрыятызму – не столькі абарончая (*«Но сурово брови мы насупим, если враг захочет нас сломать»*), колькі агрэсіўна-наступальная (*«Когда нас в бой пошлет товарищ Путин»*; я не смяюся, ёсць жа песенька *«За нами Путин и Сталинград»*). Замест лапцей, армяка і сарафана нацыянальнай адзежай робіцца камуфляж *unisex* і чорная элегантная панчоха на галаву. Незразумела толькі, ад якога збірацца адбівацца наш ваенна-спартыўны прэзідэнт.

Падобна, што ў сухім астатку апынаецца праціўнік, які з'ўляецца ў Крамлі па начах яго жыхарам з лічбаю «6» у лобе (ці то забіты канал, ці то 1/3 лічбы звера, ці то будучы курс даляра, які ў выніку патрыятычных пасаў над эканомікай хутка будзе каштаваць 60 р.) – гэта сама Гісторыя.

Бяда толькі ў тым, што Гісторыю не зміняць нават боегалоўкамі з балістычных ракетаў. Можна толькі спыніць яе, пачаўшы ядравую вайну, да якой падсвядома рыхтуюцца нашы патрыёты, збіраючыся цягаць на зборы нават школьнікаў. Але не дзеля таго піцэрскія, крамлёўскія і ахотнарадскія панабудавалі сабе палацаў і асядлалі нафтавыя і газавыя трубы, каб памерці ад рук амерыканскіх імперыялістаў, як нейкія там талібы ў сваіх *каторжных норах*. Не, яны яшчэ пажывуць.

А вось нам жыць не дадуць. У гэтым уся соль савецкага патрыятызму, калі для ўдаваў – адзін сцэнар, а для трусоў – зусім іншы. І не думайце, што яны будуць выконваць пагадненне пра гуманны заглыт.

Што ад нас з вамі патрабуецца? Даць сябе праглынуць і не псаваць удавам апетыту сваімі развагамі і лемантацыямі пра жыццё. Таму журналісты каманды Кісялёва паводзяць сябе надзвычай непатрыятычна. Замест таго, каб спакойна ляжаць у магіле разам з галоснасцю, яны ўжо другім навааратам уваскрасаюць і спрабуюць казаць праўду. Хоць сказана ж, што мёртвых назад з пагосту не носяць. У тым ліку і мёртвыя рэформы. І мёртвыя правы. І мёртвую Канстытуцыю. Нашы патрыёты-ліквідатары забыліся, з чаго трэба пачынаць, і хаваюць апанентаў жывымі, выдаючы пад распіску саван і белыя тапачкі. От сталінскія патрыёты пачыналі з куль ў патыліцу. Канчалі ўжо потым. А ў пуцінскіх сокалаў пакуль што ўсё наадварот.

Нашыя патрыёты прывыклі ўсхваляць кожную паганую лужыну айчыннага паходжання, асабліва калі ў ёй плавае крыху карысных выкапняў. А тых, хто не хоча піць з гэтай паганай лужыны, рана ці позна назавуць ворагамі народу. Бо ворагі самадзяржаўя і казённага праваслаўя ніяк не могуць быць ворагамі народнасці. Скажам, *«Эхо Москвы»*, дзе, акрамя радыёапанентаў Крамля, цяпер апынуліся яшчэ і тэлепрацаўнікі таго ж профілю. Няўжо Алёша Венедыктаў (галоўны рэдактар *«Эха Москвы»*. – НАША СВАБОДА) не ведаў правілаў гульні пры акупацыі? Таго, хто хаваў партызана, самога чакаў расстрэл. Як бы нам пасля 20 чэрвеня не пабачыць, як *«Эхо Москвы»* матляецца з таблічкаю на грудзях: «Я памагаў Гусінскаму, Беразоўскаму і Кісялёву з Шэндэровічам». Зрэшты, якое *эхо* можа быць пры цяперашніх закамуфляваных патрыётах, у якіх калі ў біяграфіі і была «гражданка», дык толькі Лубянка? Толькі «Яволь!» і «Хайль!». Паўфінал па Галічу, які таксама ўдосталь, да смерці наеўся патрыятычных страваў пад ванітны дым Айчыны:

«Усни, Маргарита, за прялкой своей, я – отдохнуть бы и рад, но стелется дым, и дурит суховей, и рукописи горят. И опер, смешав на столе домино, глядит на часы и на наше окно. Он, брови нахмурив густые, партнеров зовет в понятые».

Sobesednik.ru

Дзяржава-калека

Паралізаваны голадам, беднасцю і кланавымі сваркамі Таджыкістан, найменшая з дзяржаваў, прайграе ў барацьбе за выжыванне

Спакой, які пануе на пустой вуліцы ў Джогедзе, здаецца дзіўным у дзяржаве, у якую прыйшоў голад і дзе ўжо трэці год пануе засуха. У такіх вёсках, як Шаартуз, міжнародная дапамога дазваляе людзям выжыць. Жанчыны і дзеці збіраюцца тут, каб атрымаць правіянт.



Гэта была найбяднейшая рэспубліка ўва ўсім Савецкім Саюзе. Неўзабаве пасля атрымання незалежнасці ў 1991 годзе яе апанавала грамадзянская вайна, якая каштавала жыцця сама менш 50 тысячам чалавек. Бальшыня кваліфікаванай рабочай сілы ўцякла з краіны. Лёгка зразумець, чаму знаўцы Сярэдняй Азіі называюць Таджыкістан дзяржаваю-калекай, якой цяжка будзе выжыць без замежнай дапамогі.

Таджыкі – народ персідскага паходжання. Яны складаюць 65% з 6,6 млн. жыхароў краіны. Рэшта – збольшага узбекі, якія насяляюць таджыкскі лапік Ферганскай даліны. Шмат хто з таджыкаў мае крэўных у паўночным Афганістане. Хоць бальшыня таджыкаў у гэтым «-стане» вызнае памяркоўны варыянт ісламу, горы заўсёды служылі прытулкам мусульманскіх экстрэмістаў.

93% плошчы Таджыкістану, дзяржавы меншай за палову Польшчы, займаюць горы. Бальшыню прыдатных для земляробства 6% плошчы доўгі час займалі дзяржаўныя плантацыі бавоўны. Яна дагэтуль застаецца галоўным сельскагаспадарчым прадуктам, але ўраджаі і цэны з савецкага часу ўпалі.

У Душанбе, сталіцы краіны, ад часу да часу выбухаюць бомбы. Палітычныя лідэры гінуць ад куляў. Гэта наступства грамадзянскае вайны – хаатычнай, шматбаковай барацьбы за ўладу, якая трывала аж да замірэння ў 1997 годзе, але перыядычна выбухала і пазней. Атрады камуністаў, таджыкскія кланы, ісламскія сілы і мясцовыя атаманы змагаліся міжсобку. Апошнія спрабавалі захапіць сабе сціплую маёмасць дзяржавы, напрыклад, тэкстыльныя фабрыкі. У 1992 годзе Расія прыслала сюды свае войскі, каб суняць канфлікты і пашырыць свой уплыў у Сярэдняй Азіі. Прысутнасць расійскай арміі дагэтуль застаецца значнаю.

На выбарах у 1994 годзе пасаду прэзідэнта здабыў Эмамалі Рахмонаў, былы дырэктар саўгасу. Ягоныя крытыкі сцвярджаюць, што ён заключыў саюз з кіраўнікамі міліцыі, якія кантралююць пэўныя рэгіёны краіны і часам кіруюць прадпрыемствамі. Частка камандзіраў перавозіць опіум з Афганістану, галоўнага ў свеце яго вытворцы. Найбольшае прадпрыемства краіны – магутны алюмініевы завод, збудаваны за Саветамі. Гідраэлектрастанцыі на горных рэках давалі неабходную энергію, але руду і баксіты даводзілася завозіць з-за мяжы. Завод, на якім вісіць 120 мільёнаў даляраў доўгу, працуе дагэтуль, хоць вытворчасць яго змяншаецца.

Найбольш перспектыўным для Таджыкістану, магчыма, будзе развіццё дробных гаспадарак і садоў. Урад дазволіў некаторым сялянам прыватызацыю, і шмат хто выдатна даў сабе рады з зямлёю. Фонд Агу Хана (дабрачынная арганізацыя) адзначыў двухкротны рост ураджаяў у сялян, якія атрымалі невялікія пазыкі на закуп насення і ўгнаенняў і на будоўлю каналаў.

Але гэта – ці не адзіная добрая навіна з Таджыкістану.

National Geographic

Насельніцтва 6,6 млн.	**Рэлігіі** іслам суніцкі 80% іслам шыіцкі 5% іншыя 15%
Сталіца Душанбе	**Сярэдняя працягласць жыцця** 64,2 года
Мовы таджыкская, расійская (працэнтны падзел невядомы)	**Дзіцячая смяротнасць** 116 на 1 000 народзін
Нацыянальныя групы таджыкі 65% узбекі 25% расейцы 3% іншыя 7%	**Плошча** 143 100 кв. км

Мова і Малдова

У нядзелю ў Кішынёве адбыўся мітынг, у якім узялі ўдзел каля 100 тысяч чалавек. Гэта адна з самых масавых апазіцыйных акцыяў апошняга часу. Папярэднія мітынгі, якімі адзначыліся і студзень, і люты, збіралі 25 тысяч удзельнікаў, галоўным чынам моладзь. Мітынг 24 лютага, названы «вялікім нацыянальным сходам», быў арганізаваны Хрысціянска-дэмакратычнай партыяй і прымеркаваны да гадавіны «бальшавіцкага праўлення» – перамогі партыі камуністаў на парламенцкіх выбарах у Малдове. Выступы прамоўцаў натоўп увесь час перапыняў скандаваннем: «Далоў камуністаў!», «Нам не патрэбны прэзідэнт-бальшавік!», «Няхай жыве свабода!».

Варта нагадаць, што прычынай паўтарамесячных акцыяў пратэсту ў Малдове стала прадстаўленне ад імя правячай партыі камуністаў у Канстытуцыйны суд законапраекту аб наданні ў рэспубліцы рускай мове статусу другой афіцыйнай і ўнясенні адпаведных зменаў у галоўны закон дзяржавы. Законапраект прадугледжваў выкарыстанне ў рэспубліцы рускай мовы ў справаводстве і афіцыйных дакументах, абавязковае вывучэнне рускай мовы ў школе з першых класаў. Таксама ўлады мелі намер замяніць курс гісторыі Румыніі курсам гісторыі Малдовы, што, на думку малдаўскіх навукоўцаў, штучна адрывала меншую частку народу ад большай і было скіравана на аднаўленне той русіфікатарскай палітыкі, якую праводзіць Масква. Масавыя мітынгі пачаліся яшчэ 9 студзеня пасля таго, як урад спецыяльным указам загадаў пачаць вывучэнне рускай мовы ў школах і ліцэях. Сутыкнуўшыся з магутнымі пратэстамі студэнцтва і інтэлігенцыі, урад абвясціў мараторый на свае «моўны» і «гістарычны» ўказы, каб змякчыць становішча ў краіне, але апазіцыя, ужо не маючы веры камуністычнаму ўраду, вырашыла акцыяў пратэсту не спыняць.

Перад пачаткам нядзельнага мітынгу лідэр ХДП Юры Рошпа заявіў: «Мы выставілі свае палітычныя патрабаванні і будзем настойваць на іх выкананні. Малдова знаходзіцца ў глыбокім палітычным крызісе, з якога існуе толькі адно выйсце – адстаўка ўсяго кіраўніцтва краіны і правядзенне датэрміновых парламенцкіх выбараў. На гэтым мы будзем настойваць да канца».

Напярэдадні прэзідэнт Малдовы Уладзімір Варонін, каб зменшыць мітынговы напал, звярнуўся да грамадзянаў краіны з просьбай «не ўдзельнічаць у дэстабілізацыі грамадска-палітычнай абстаноўкі». Варонін заявіў, што будзе змагацца з радыкаламі «дэмакратычнымі метадамі». Аднак мітынг паказаў, што грамадства настроена на сапраўдныя эканамічныя рэформы, а не на русіфікацыю.



Адначасна генпракурор Малдовы Васіль Русу паабяцаў, што пракуратура пастараецца прыцягнуць да адказнасці ўсіх арганізатараў акцыяў пратэсту. На яго думку, праваахоўныя органы павінны даць заключэнне, ці можна расцэньваць гэтыя падзеі як спробу дзяржаўнага перавароту. Зразумела, што станоўчы адказ на такое пытанне дазваляе ўраду прымяніць сілу, што, аднак, таксама можа дэстабілізаваць сітуацыю.

Наступны «вялікі нацыянальны сход», па прапанове ўдзельнікаў мітынгу, вырашана правесці праз месяц – 31 сакавіка.

Іона СОФАРУ

Ва Украіне дэпутатаў увесну лічаць

Сёлетнія парламенцкія выбары ва Украіне, якія пройдуць праз месяц, цікавыя і важныя перш-наперш тым, што па сканчэнні іх будзе сфармаваная Вярхоўная рада. А яна станецца плацдармам, з якога распачнецца прэзідэнцкая кампанія 2004 году. Будзе Вярхоўная рада прапрэзідэнцкай – новым прэзідэнтам Украіны хутчэй за ўсё зробіцца нехта з атачэння Леаніда Кучмы. Калі ж украінскі парламент «паправее», павялічваюцца шанцы ў кандыдата на прэзідэнта ад нацыянал-дэмакратычных сілаў.

Дэпутатаў у Вярхоўную раду ўкраінцы заўжды абіраюць увесну, у першы вясновы месяц, бо такі тут закон: парламенцкія выбары мусяць праходзіць у апошнюю нядзелю сакавіка раз на 4 гады. Сёлета – гэта 31 сакавіка. Выбары пройдуць па змяшанай мажарытарна-прапарцыянальнай сістэме – па партыйных спісах і ў аднамандатных акругах. Каб патрапіць у парламент, партыі павінны пераадолець 4-працэнтны бар'ер, а асобны кандыдат – узяць 50% плюс адзін голас.

На мінулых выбарах у 1998 годзе перамаглі камуністы з 25% галасоў, на другім месцы апынуўся тады яшчэ цэлы Рух з 9%. Усяго 4-адсоткавы бар'ер тады ўзялі 8 украінскіх партыяў. 32% дэпутатаў былі незалежнымі. Пасля іх далучэння да розных груповак у Вярхоўнай радзе ўтварылася паўтара дзесятка фракцыяў. Найбуйнейшаю сталі камуністы – 30% ад усяго парламенту, ад 6% да 8% дэпутацкіх месцаў мелі фракцыі Сацыял-дэмакратычнай партыі (аб'яднанай), «Бацькаўшчына» на чале з колішнім віцэ-прэм'ерам Юліяй Цімашэнкай, «Адраджэнне рэгіёнаў», Народна-дэмакратычнай партыі, Працоўнай партыі, Украінскага народнага руху на чале з былым міністрам аховы прыроды Юрыем Кастэнкам.

Блакавацца да парламенцкіх выбараў-2002 украінскія партыі пачалі яшчэ з сярэдзіны мінулага году. З'явіўся блок «Наша Украіна», складзены з абодвух Рухаў, партыяў «Рэформы і парадак», «Салідарнасць», Хрысціянска-народнага саюзу, Моладзевай партыі Украіны, Кангрэсу ўкраінскіх нацыяналістаў, Ліберальнай партыі ды іншых. Першая асоба блоку – колішні прэм'ер Віктар Юшчанка. З іншых вядомых ва Украіне людзей разам з ім – старшыня Федэрацыі прафсаюзаў і ўладальнік піўзаводу «Абалонь». Як бачым, тут аб'ядналіся сілы досыць шырокага спектру, а не толькі нацыянал-дэмакраты, таму юшчанкаўскі блок больш дарэчы называць не правым, а права-цэнтрысцкім. Радыкальная апазіцыя прадстаўлена блокам Юліі Цімашэнкі, які ахрысцілі паводле ўкраінскай транскрыпцыі *БЮТІ* з намёкам на пекнасць лідэркі блоку і які складаецца з «Бацькаўшчыны», «Сабору», Украінскай сацыял-дэмакратычнай партыі, Украінскай рэспубліканскай партыі.

Створаны і адкрыта прапрэзідэнцкі блок «За адзіную Украіну» (па-ўкраінску «*За єдину Україну!*» альбо «*За єдУ!*»). Сюды ўвайшлі Народна-дэмакратычная партыя, Аграрная, Партыя рэгіёнаў, «Працоўная Украіна» і Партыя прамыслоўцаў і прадпрымальнікаў, а ачолілі блок кіраўнік Адміністрацыі прэзідэнта Уладзімір Літвін і прэм'ер-міністр Анатоль Кінах.

Асобна ідуць на выбары такія ўплывовыя ва Украіне партыі, як Камуністычная на чале з Пятром Сіманенкам і Сацыял-дэмакратычная (аб'яднаная) на чале з алігархам Віктарам Медведчуком, які збіраецца балатавацца на прэзідэнта праз 2 гады.



Зараз у самым разгары вайна рэйтынгаў, пра якія можна спаткаць самыя супярэчлівыя дадзеныя. Мы падаём перадвыбарны рэйтынг палітычных партыяў Украіны паводле некалькіх агульнанацыянальных незалежных сацыялагічных даследаванняў. Зараз наперадзе ўроўнную ідуць блок «Наша Украіна» Віктара Юшчанкі і Камуністычная партыя, у якіх па 18%. Па-прарасійску настроеная Сацыял-дэмакратычная партыя (аб'яднаная), якая кантралюе тэлебачанне, мае 9%, блок «*За єдУ!*» – 6%, Партыя «зялёных» – 5%, «Жанчыны за будучае Украіны» (чыя патронка – жонка Кучмы) – 4%. Каля гэтага парогу праходнасці ў парламент набіраюць сімпатыяў Сацыялістычная партыя і *БЮТІ*.

Што да рэйтынгаў, на якія спасылаюцца самі блокаўцы, то, паводле прадстаўніка «Нашай Украіны» лідэра партыі «Рэформы і парадак» Пінзеніка, «НУ» мае падтрымку 25% выбарцаў, кампартыя – 13%, «*За єдУ!*» – не больш як 3%. Кіраўнік Народна-дэмакратычнай партыі і міністр транспарту Віктар Пуставойценка з «*За єдУ!*» сцвярджае, што ягоны блок набярэ 31 сакавіка сама менш за 25% галасоў. Відаць, спадзяецца на адміністрацыйны рэсурс.

Супраць усіх гатовыя прагаласаваць каля 7% грамадзян Украіны. Дарэчы, створаны нават блок «Супраць усіх», які хоча на ўсепратэстным электараце патрапіць у Вярхоўную раду. Наагул сумнеўных захадаў у цяперашняй парламенцкай кампаніі – процьма. Пераважна яны – справа рук расійскіх паліттэхнолагаў, па дапамогу да якіх не звярнуўся хіба толькі гультай.

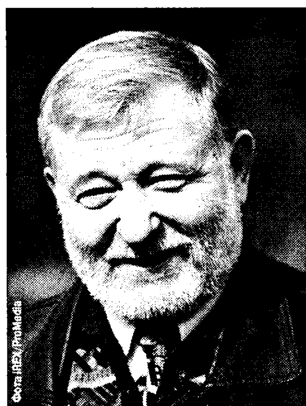
Найперш гэта з'яўленне «клонаў» – двайнікоў і цёзак вядомых палітыкаў. У іх пошуках, у асноўным на Заходняй Украіне, дзе ў фаворы нацыянал-дэмакраты, шчыруюць улады. За ўдзел у выбарах двайнікам прапануецца ад 1 да 3 тысяч даляраў. 31 сакавіка ў бюлетэнях будуць некалькі кандыдатаў, напрыклад, з прозвішчамі Юшчанка і Стацько (лідэрка Кангрэсу ўкраінскіх нацыяналістаў). Ёсць двайнік і ў лідэра камуністаў Сіманенкі. Камуністы прапанавалі кіраўніцтву Украінскай праваслаўнай царквы Маскоўскага патрыярхату ўвайсці ў іхні выбарчы спіс, але святары не толькі адмовіліся ад прапановы, але і сказалі «не» на просьбу дабраславіць Украінскую кампартыю на выбарах.

Большасць сацыёлагаў і палітолагаў лічыць, што новая Вярхоўная рада будзе хай і не настолькі, як папярэдняя, але ўсё ж прапрэзідэнцкай. Карацей, усё застанецца як ёсць. Куды больш важным будзе выбар украінцаў у 2004 годзе на прэзідэнцкіх выбарах.

Кірэй МАНУЙЛА

Рэанімацыя Акадэміі навук

Першая рэакцыя грамадскасці на прызначэнне Міхаіла Мясніковіча прэзідэнтам Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі была як на палітычную падзею. Але па-за ўвагай засталося меркаванне саміх навукоўцаў, якія часам не такія катэгарычныя, як палітыкі.


Фота HEY/ProMedia

Пра настрої ў нацыянальнай акадэміі пасля прыходу Мясніковіча на пасаду прэзідэнта карэспандэнтка НАШАЙ СВАБОДЫ папрасіла расказаць доктара фізічных навук, прафесара, супрацоўніка Інстытуту фізікі НАНБ, вядомага грамадскага і палітычнага дзеяча Юрыя Хадыку

– Спадар Юры, ці існуе зараз у акадэміі нейкая агульная пазіцыя або рэакцыя навукоўцаў на прызначэнне прэзідэнтам НАНБ Міхаіла Мясніковіча?

– Ведаеце, чакаць ад нашай акадэміі якога-небудзь асэнсаванага пратэсту ці выяўлення грамадскай пазіцыі абсалютна немагчыма. Гэта нават горш, чым Расійская акадэмія навук, бо ў свой час яна неяк рэагавала на праблему перабудовы. Наша акадэмія і тады ніяк не рэагавала, і цяпер. На маю думку, сёння ёсць шмат доказаў таго, што беларуская навука загублена. Яна не выконвае сваіх галоўных абавязкаў. Навукоўцы павінны першымі казаць уладзе, дзе яна памыляецца, яны першымі павінны пратэставаць, але функцыя гэтая абсалютна страчаная. Акадэмічная сістэма падкантрольная ўладзе на сто працэнтаў. Усё захавалася так, як было пры камуністах, калі адбор навукоўцаў у вышэйшыя навуковыя структуры праводзіўся не па дасягненнях, не па здольнасцях, а выключна па лаяльнасці да ўлады. Таму беларуская навука перажывае зараз цяжкі крызіс, і перад Мясніковічам стаіць зусім не простая задача.

– Ці змянілася апошнім часам сітуацыя ў матэрыяльным забеспячэнні патрэбаў акадэміі, у прыватнасці, ці павысіліся заробкі?

– Гэта быў бы цуд. Я не магу сказаць, што старая сістэма размеркавання заробкаў была несправядлівая. Зараз фінансаванне становіцца меншым, таму, каб падтрымліваць заробкі на тым самым узроўні, трэба скарачаць людзей, што для навукі вельмі небяспечна. І так мы ўжо фактычна страцілі моладзь, асабліва ў інстытутах прыродазнаўчага кірунку. Яны былі ў нас вельмі добра развітыя і найбольш пацярпелі ад скарачэння фінансавання. Але іншага шляху няма. Не можа Мясніковіч з паветра ўзяць гэтыя грошы. Яго галоўная задача на сёння, як я разумею, гэта зрабіць больш эфектыўнымі сістэмы фінансавання, захаваць структуры акадэміі, перабудаваць адносіны ў навуцы.

– Што вы маеце на ўвазе?

– Эпоха застою характарызавалася ў навуцы, як і ў дзяржаўных структурах, з'яўленнем кланаў. Ва ўладных структурах быў кіраўнічы віцебскі клан, пасля – берасцейскі, зараз мы назіраем магілёўскі. У акадэміі было тое самае: у залежнасці ад прэзідэнта ствараўся зручнае для яго атачэнне.

Для навукі, дзе павінна быць свабода, дзе канкурэнтнасць, барацьба – неабходныя ўмовы, любыя кланы – гэта смерць. Таму беларуская навука загніла знутры, і з таго часу ўсякае развіццё спынілася. Праблема кланаў захавалася дагэтуль. Калі б у акадэміі былі найлепшыя навукоўцы, кланаў не было б, бо найлепшым няма чаго баяцца канкурэнцыі.

Цяпер, сітуацыя вельмі складаная. Напрыклад, сярэдні век акадэмікаў прыкладна 70 гадоў. Гэта смешна, але адначасова гэта спрычыняе вялізныя страты.

Мы ўсе сведкі таго, як дзесяць гадоў таму прыйшоў час вырабаванняў – і акадэмія аказалася няздольная да самарэфармавання. Нашыя гуманітарныя ў той час увогуле сядзелі ціха, што ўсім добра вядома, абсалютна не клапоцячыся ні аб рэформе правапісу, ні аб стварэнні інстытуту перакладу і г.д. Пасля таго, як загубіліся механізмы ўнутранага ачышчэння, беларуская навука стала, груба кажучы, «загінацца».

Таму, у адрозненне ад большасці іншых рашэнняў Лукашэнкі, рашэнне накіраваць у акадэмію М.Мясніковіча – менеджэра, які мае шырокія паўнамоцтвы па рэфармаванні ўнутраных структураў акадэміі, я цалкам падтрымліваю.

– Атрымоўваецца, што ўнутраныя механізмы функцыянавання акадэміі не такія ўжо і навуковыя, і адпаведна вырашыць гэтыя праблемы можа чалавек далёкі ад навукі.

– Мясніковіч не навуковец, гэта відавочна. Для перабудовы акадэмічных стасункаў яму неабходна знайсці дарадцаў на кожным пытанні. Бо старая структура ў інстытутах глыбока ўкаранілася і нават выцінула многія здаровыя кірункі. Гэта як цяжкая хвароба. Трэба пачакаць, я думаю: праз год, можа праз паўтара, Мясніковічу ўдасца нешта рэфармаваць. Яго прызначылі ў кастрычніку, гэта не вельмі вялікі тэрмін, каб нешта зрабіць з такой структурай.

– Спадар Юры, а ці ёсць на гэты момант нейкія станоўчыя змены?

– Адразу пасля прызначэння сп.Мясніковіч правёў шэраг сустрэч з сярэднім кіраўнічым складам акадэміі і папрасіў прапановаў.

– Што асабіста вы параілі сп.Мясніковічу?

– Я прапанаваў звярнуць увагу на Музей старажытнабеларускай культуры, які зачынены дваццаць гадоў. Трэба адзначыць, што ён прыслухаўся да гэтай парады, наведаў музей. Праўда, яшчэ не вядома, якія будуць вынікі гэтага наведання.

Таксама я напісаў прапанову наконт размеркавання грошай. Сродкі, на мой погляд, не павінны размяркоўвацца акадэмікамі, якія не нясуць адказнасці за іх эфектыўнае выкарыстанне. Трэба ўвесці нешта накшталт тэндэру. Акадэміі пры такой сістэме могуць выступаць толькі ў якасці дарадцаў, адказнасць нясе дырэктар інстытуту.

Да ўсяго, я параіў аб'яднаць некаторыя формы акадэмічных інстытутаў з ВНУшнымі, каб навукоўцы маглі часткова зарабляць чытаннем лекцый, а лектары змаглі працаваць на акадэмічнай базе. Але гэтага таксама адразу не зробіш.

– Ці рэфармуюцца кіраўнічыя органы акадэміі?

– Тое, што раней рабіла сама акадэмія на сваіх сходах, не давала вынікаў, гэта відавочна. Зараз Мясніковіч прапануе сабраць генеральную асамблею з удзелам навукоўцаў з ВНУ, з галіновых інстытутаў, створаных пры міністэрствах, пашырыць акадэмічнае кола і разбурыць кланы. Так што некаторыя яго пачынанні, на мой погляд, маюць разумны характар. Але чакаць хуткага выніку не выпадае.

Вядома, ува ўсім гэтым ёсць і драматычны момант. Увесь час скарачаецца фінансаванне, грошай паступае ўсё менш і менш, і таму, нягледзячы на станоўчыя зрухі, праблемы ў акадэміі не знікаюць.

Гутарыла **Ядвіга МАЦКЕВІЧ**

Будуецца сабор – руйнуецца помнік

У лютым пачалася доўгачаканая адбудова Свята-Успенскага сабору ў Віцебску. Паводле словаў загадчыка аддзелу па рэстаўрацыі і кансервацыі помнікаў гісторыі і культуры Віцебскага аблвыканкаму Уладзіміра Палаўцава, цяпер нарыхтоўваюцца матэрыялы для падмуркаў сабору.

Гэты помнік архітэктуры XVIII стагоддзя (былы уніяцкі храм, аддадзены пры царызме Рускай праваслаўнай царкве) быў знішчаны ў 1960-я гады. Некалькі гадоў таму было прынята рашэнне пра яго аднаўленне, і сёлета з гарадскога і абласнога бюджэтаў на гэта пойдзе 300 мільёнаў рублёў. Увогуле ж, на думку спецыялістаў аблвыканкаму, агульны кошт адбудовы сабору сягае сумы ў 10 мільёнаў даляраў. З гэтае прычыны віцебскія ўлады разлічваюць атрымаць фінансавую дапамогу ад Згуртавання беларусаў свету «Бацькаўшчына» (праўда, цяжка ўявіць, чаму бюджэт «Бацькаўшчыны» лічаць больш багатым, чым бюджэт Айчыны).

З таго часу як у 1998 годзе цяперашні патрыярх Рускай праваслаўнай царквы прыехаў з Масквы закласці сімвалічны камень у падмурак святыні, з зоны будоўлі вынеслі інжынерныя сеткі, адрылі катлаван і зрабілі сістэму дрэнажу. Выканаўцу асноўных будаўнічых працаў па ўзнаўленні сабору вызначылі праз тэндэр, у якім перамагло акцыянернае таварыства «Будтрэст № 9».

А тым часам на сценах суседняга будынку, які калісьці складаў адзіны з саборам ансамбль і ў якім жылі манахі-базыляне, а цяпер там Віцебскі станкаінструментальны тэхнікум, бачныя шчыліны. Намеснік дырэктара тэхнікуму Збігнеў Мілевіч і кіраўнік адпаведнага аддзелу аблвыканкаму Уладзімір Палаўцаў у адзін голас адмаўляюць наяўнасць гэтых шчылінаў. А паводле словаў выкладчыкаў тэхнікуму, дзіркі ў сценах трэцяга паверху павялічыся якраз у выніку падрыхтоўкі катлавану пад сабор. Увосень, калі ў катлаване вяліся працы, на трэцім паверсе вібрацыя была настолькі моцная, што выкладчыкі і навучэнцы баяліся там знаходзіцца.

Зразумела, што праваслаўнай царкве, якой улады аддалі пляцоўку, і будучы сабор, не шкада былога уніяцкага кляштару. Але ў выніку цяпер склалася недарэчная сітуацыя, калі коштам узнаўлення аднаго архітэктурнага помніку можа быць знішчаны суседні, які не адпавядае ўяўленням цяперашніх уладаў пра беларускую гісторыю.

Віцебскую грамадскасць трывожыць той факт, што будаўніцтва цяпер распачынаецца там, дзе ўжо некалькі гадоў запар падчас земляных працаў знаходзяць людскія парэшткі. Віцебскія ўлады не даюць тлумачэння гэтым знаходкам, замоўчваюцца страшныя знаходкі і вынікі працы адмысловай пошукавай роты Міністэрства абароны Беларусі. Пакуль што існуе некалькі не пацверджаных афіцыйна версіяў, згодна з якімі знойдзеныя на Успенцы парэшткі належаць альбо вязням Віцебскай турмы НКВД, расстраляным (паводле Юркі Віцьбіча) ці жыўцом спаленым (паводле Івана Касяка) напярэдадні ўваходу ў горад немцаў, альбо ахвярам турмы гестапа, якая знаходзілася ў гады акупацыі паблізу і ў якой сярод іншых ахвяраў значылася Вера Харужая. Па словах галоўнага спецыяліста па ахове гістарычна-культурных помнікаў упраўлення культуры аблвыканкаму Ніны Сулецкай, на Успенскай горцы знойдзены парэшткі ўжо каля тысячы чалавек, але грунтоўныя раскопкі на ўсёй тэрыторыі нават не плануюцца, а пракуратура не спяшаецца з высновамі па ўжо знойдзеных пахаваннях.

Міхал ЧАРВІНСКІ



Сексуальныя рабыні

Мужчыны, якія паездзілі па свеце і бачылі шмат жанчын, упэўнены, што найпрыгажэйшыя жывуць у Беларусі. Але, на жаль, не самыя заможныя. Таму некаторыя нашы жанчыны імкнуцца за мяжу ў пошуках шчаслівай долі ці высокіх заробкаў. Замест гэтага часцей яны апынаюцца ў замежных публічных дамах. Праблема вярбоўкі беларускіх жанчын для сексуальнай эксплуатацыі ў замежжы была тэмай гутаркі карэспандэнта НАШАЙ СВАБОДЫ са старшым оперупаўнаважаным па асабліва важных справах упраўлення нораваў і незаконнага абароту наркотыкаў МУС РБ падпалкоўнікам міліцыі Леанідам Абрамюком.

Чаго хоча жанчына

Прастытуцыя легалізавана пакуль што толькі ў Бельгіі, Галандыі, Латвіі, Нямеччыне. Ёсць нейкія заканадаўчыя паслабленні і ў іншых краінах Еўропы. Але яны не распаўсюджваюцца на замежных грамадзянак. На чужыне ў чалавека заўсёды меней правоў. Тым не менш сотні жанчын едуць у розныя краіны і свядома хочуць зарабляць там грошы прастытуцыяй. У наш час на дапамогу ім прыходзяць і апошнія дасягненні тэхнічнага прагрэсу – знайсці такую працу можна і праз інтэрнэт.

Адкуль і куды

Жанчыны едуць за мяжу самастойна ці праз вярбоўку. Згодна з міліцэйскімі справаздачамі, едуць пераважна з Мінску, Гродна, Магілёва, Віцебску, Жодзіна, Кіраўску, Баранавіч. Злачынныя крымінальныя групоўкі, у склад якіх уваходзяць і грамадзяне нашай краіны, вязуць «жывы тавар» у Маскву, Гамбург, Франкфуртна-Одэры, Будапешт, Прагу, Варшаву, Каўнас, Гданьск, Вільнюс, Шчэцін, Сафію, Афіны, Тэль-Авіў. Каб надаць бізнесу сапраўдны размах, злачынныя групоўкі ўсталявалі сувязі з публічнымі дамамі еўрапейскіх, азіяцкіх і арабскіх краін.

Прымусовая прастытуцыя

За абвесткамі, у якіх запрашаюць на працу за мяжу, часцяком хаваюцца міжнародныя сутэнёры. Але кожная жанчына ўпэўнена, што жахлівыя гісторыі могуць здарыцца з кім заўгодна, толькі не з ёй. Адбываецца ўсё па класічнай схеме: абвестка ў газеце, падпісанне кантракту, выезд за мяжу. Там забіраюць пашпарт і тлумачаць, чым прыйдзецца займацца на самой справе. Ні жаласлівыя просьбы, ні гучныя істэрыкі не дапамагаюць, шлях адзін – у бардэль. Звычайна самі жанчыны ўцячы не могуць. Дый які сэнс: няма ні дакументаў, ні грошай. Калі замежная паліцыя падчас рэйдаў па вясёлых установах знойдзе ахвяру секс-гандлю, то яе дэпартуюць з краіны. У рэдкіх выпадках пакараюць сутэнёры. Але для гэтага ў жанчыны павінна хапіць смеласці выступіць у судзе.

Закон суровы

Заканадаўства нашай краіны прадугледжвае адказнасць для тых, хто вярбуе жанчын з мэтай сексуальнай эксплуатацыі, і тых, хто гандлюе людзьмі. Пакаранне за гэтыя злачынствы – ад 3 да 10 гадоў. На працягу 2001 году было ўзбуджана 7 справаў па фактах вярбоўкі жанчын і адна крымінальная справа па факце гандлю людзьмі. Супрацоўнікі ўпраўлення нораваў і незаконнага абароту наркотыкаў упэўненыя, што такіх справаў павінна быць значна больш. Але прымусовая прастытуцыя – рэч вельмі закансніраваная. Калі грамадзянку Беларусі дэпартуюць з якой-небудзь краіны, нашы памежнікі паведамляюць пра гэта ва ўпраўленні ўнутраных справаў; міліцыянты пачынаюць высвятляць у размове з жанчынай, чым жа яна займалася ў замежжы, і амаль усе яны кажуць, што працавалі шваччкамі, нянькамі і г.д. Справа ў тым, што жанчыны вельмі запалоханы сутэнёрамі. Нават прыехаўшы дамоў, яны не адчуваюць сябе ў бяспецы. У 99 выпадках існуюць відэазапісы іх працы за мяжой – самы распаўсюджаны від шантажу. А колькі магло б быць крымінальных справаў, можна зразумець, калі ўзяць пад увагу, што на працягу 2001 году з розных замежных краін былі дэпартаваныя 123 жанчыны.

У верасні мінулага году падчас правядзення аператыўных мерапрыемстваў была затрымана жыхарка Жодзіна, грамадзянка М., якая шляхам падману завярбавала дзвюх жыхарак свайго ж гораду і вывезла іх у Польшчу для працы прастытуткамі. Нявыяўленая асоба балгарскай нацыянальнасці заплаціла ёй 400 даляраў за абедзвюх.

Ужо ў студзені гэтага году была ўзбуджана крымінальная справа супраць трох жыхароў Гомелю, якія з чэрвеня 2001 году па студзень гэтага году займаліся вярбоўкай і адпраўкай жанчын для працы прастытуткамі ў Ізраіль і Турцыю. За адпраўку ў Ізраіль атрымалі ўзнагароджанне ў памеры 15 000 даляраў, а ў Турцыю – толькі 800.

Перспектывы бізнесу

Ахвярамі секс-гандлю звычайна робіцца жанчыны з невялікіх гарадоў, малазабяспечаныя і не надта адукаваныя. Нелегальная прастытуцыя – сфера дзейнасці крымінальных груповак. А паколькі на адной прастытутцы па прымусе «бос» зарабляе да 100 тысячаў даляраў у год, то ніхто па сваёй волі ад такога бізнесу адмаўляцца не будзе.

Усе разам

У нашай краіне Беларуская асацыяцыя маладых хрысціянскіх жанчын разам з польскім фондам супраць гандлю жанчынамі *«La Strada»* праводзяць асветніцкія семінары, тэлефонныя кансультацыі для жанчын, якія плануюць выехаць за мяжу на працу ці нават выйсці замуж.

Нагадаем простыя правілы, выкананне якіх уратуе ад бяды:

– уладкоўвацца на працу за мяжу можна толькі праз тыя фірмы, якія маюць адпаведную ліцэнзію Камітэту па міграцыі. Трэба не толькі патрабаваць, каб гэты дакумент паказалі, але і патэлефанаваць у камітэт, каб упэўніцца ў сапраўднасці ліцэнзіі. (Нумар тэлефону давядацца самастойна, а не з «падказкі» фірмы);

– кантракт трэба падпісваць з працадаўцам, а не з пасярэднікам; ён абавязкова павінен быць на зразумелай для вас мове;

– пашпарт нават не вашая асабістая маёмасць, а дзяржаўная; ніколі і нікому нельга яго аддаваць, асабліва замежным працадаўцам;

– перад ад'ездам вы і вашыя блізкія павінны ведаць дакладны адрас вашага месца працы;

– неабходна зрабіць некалькі ксеракопій вашых дакументаў, адзін экземпляр пакінуць дома, а другі ўзяць з сабой;

– існуе некалькі відаў візаў, вам патрэбна працоўная; іншыя візы не даюць права на легальную працу. Размовы пра тое, што «на месцы перааформім» – хлусня. Працоўныя візы ў пасольствах звычайна атрымліваюць жанчыны, якія маюць мужа, дзяцей і маёмасць (кватэру, аўтамабіль).

Трэба заўсёды памятаць, што адной толькі прыгажосці недастаткова, каб стаць заможнымі.

Аксана ЯНОЎСКАЯ

Паратунак для балота

Сёлета нарэшце пачне ажыццяўляцца план выратавання унікальнага для Еўропы прыроднага заказніку – Спораўскага балота (135 кв. км), што ў абалоні ракі Ясельды на Палессі.

Прыняты ён Міністэрствам прыродных рэсурсаў зусім нядаўна – да Міжнароднага дня водна-балотных абшараў, які адзначаецца 2 лютага. Гэта дата падпісання 31 год таму Рамсарскай канвенцыі аб захаванні сусветна важных водна-балотных прыдобаў. Спораўскае балота стала ў 1999 годзе першаю ў Беларусі прыдобаю з рамсараўскім статусам. Сам план выратавання Спораўскага балота – плён праекту «Распрацоўка планаў кіравання ключавымі нізіннымі балотамі». Складальнікі – грамадская арганізацыя «Ахова птушак Беларусі» і брытанская прыродаахоўчая арганізацыя «Каралеўскае таварыства аховы птушак».

У прыродазнаўчым сацыяльным ролiку, што круціцца на Беларускім тэлебачанні, гаворыцца, што беларускія балоты, а гэта сёмая частка тэрыторыі нашай краіны, – лёгкія Еўропы. Гэта сапраўды так: балоты ў 10 разоў лепш ачышчаюць паветра ад вуглякіслага газу, чымсьці лес, тут жывуць вельмі рэдкія віды жывёл і раслін. У час экалагічных катастроф гэта сапраўднае унікальнае багацце. А калі б не было на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў шкоднай меліярацыі?

У Беларусі жыве 60% сусветнай папуляцыі такой рэдкай птушкі, як вяртлявая чаротаўка. У Польшчы – 20%, ва Украіне – 15%, а ўсяго ў свеце яе налічваецца каля 20 тысяч пар. У многіх краінах Еўропы не набярэцца і паўсотні. Асноўны асяродак чаротаўкі ў Беларусі – якраз Спораўскае балота. Але кожны год болей як тысячы пар вяртлявай чаротаўкі не ўдаецца тут загнездавацца: то навадненні, то пажары. Што да іншых звышрэдкіх раслін, то на Спораўскім балоце можна пабачыць, як раз у 15 гадоў цвіце венерын чаравічак. А таксама тры дзесяткі іншых раслін, жывёл і насякомых, занесеных не толькі ў беларускую, але і ў еўрапейскую Чырвоную кнігу.

Экалагі даводзяць, што рэжыму заказніка на Спораўскім балоце недастаткова для захаванасці тут прыроднага асяроддзя, бо занадта адмоўна ўплывае на тутэйшую экасістэму гаспадарчая дзейнасць чалавека, так званы антрапагенны фактар.

Дарэчы, у Еўропе пасля паўтара стагоддзя меліярацыйных работ засталося ўсяго толькі чатыры значныя нізінныя балоты, прычым тры з іх на беларускім Палессі: апрача Спораўскага, гэта адно балота ў Польшчы і нашыя Дзікое і Званец. Для іх у будучым таксама будуць складзеныя адмысловыя выратавальныя планы, як і для Спораўскага балота.

Кірэй МАНУЙЛА

Змарнаваныя высілкі

Юры Туронак. Беларуская кніга пад нямецкім кантролем (1939 – 1944). Мн., 2002 (Бібліятэка часопісу «Беларускі Гістарычны Агляд»)



Манаграфія вядомага гісторыка Юрыя Туронка запаўняе наўмысна створаную за савецкім часам лакуну з нядаўняй драматычнай мінуўшчыны нашай краіны. Праца Туронка асвятляе беларускую кнігавыдавецкую дзейнасць на тэрыторыі, акупаванай немцамі. Зразумела, што на гэтую тэму было накладзена ідэалагічнае і адміністрацыйнае табу, якое неверагодна скажала сапраўдную сітуацыю. Паколькі цяпер вядомы маштабы і наступствы той выдавецкай дзейнасці і лёсы яе ўдзельнікаў, дык знаёмства з даследаваннем не толькі адкрывае цікавую гістарычную інфармацыю, але і схіляе да пэўнага філасофскага асэнсавання бедстваў нашай гісторыі. Здаўна жыццё гэтак наладжана, што адначасна ў кожны момант нараджаецца дзіця, памірае стары, недзе ваююць, а недзе здымаюць пошлю камедыю, нехта крадзе, нехта хлусіць, а нехта ўзнёсла прасякае навуковыя таямніцы. І ўсё гэта ні на хвіліну не спыняецца год за годам, і калі робіцца недзе далёка ад нас, дык і не асабліва моцна ўзрушае. А вось калі робіцца ці рабілася ў нас, дык, безумоўна, не можа не хваляваць, бо проста ці ўскосна ўплывае на нашую свядомасць праз дзесяцігоддзі.

Тое, што падае з роднае даўніны ў сваёй манаграфіі Юры Туронак, па цэлым шэрагу аспектаў сугучна сучаснасці, бо і сёння нявырашаныя праблемы, датычныя захавання беларускай мовы і культуры наагул, хоць і вайны няма ды няма нямецкага кантролю, а вось падставы боязі за культурную будучыню нават не змяніліся аргументацыі. Структура кнігі ўтрымлівае алфавітны каталог выданняў. «Усяго выяўлена 117 кніг і брашураў, – піша Юры Туронак, – з якіх 80% апісана ў каталозе на падставе агледзін арыгіналу ці яго ксеракопіі. Астатнюю частку складаюць выданні, якіх пакуль што не давялося бачыць. Яны апісаны на падставе звестак, апублікаваных у прэсе – «Беларускай Газеце», «Голасе вёскі», «Раніцы», «Новай Дарозе» і іншых перыёдыках». У Латвіі, параўноўвае даследчык, за тры гады нямецкай акупацыі выйшла на латышскай мове 1500 кніг і музычных твораў агульным накладам 5 мільёнаў асобнікаў. Аўтар уважліва разглядзеў тэматычную структуру выданняў: з названага падручнікі і педагагічная літаратура складае 31 адзінку, мастацкая літаратура – 17, нямецкая прапагандысцкая на беларускай мове – 16, рэлігійная літаратура – 9, музычныя і рэпертуарныя выданні – 21. Паколькі за межамі некалькіх гарадоў жыццё ў гады акупацыі не было стабільнае, а мела ваенны характар, дык усе гэтыя выданні выключна сімвалічна-культурнага характару. Карыснымі аказаліся выдадзеныя клопатам К.Езавітава музычныя творы кампазітара А.Туранкова – вядомыя ягоныя рамансы на вершы Максіма Багдановіча, Цёткі, Ф.Чарнушэвіча, А.Гурло.

Пасля вайны ўсе пазначаныя ў даследаванні кнігі і брашуры былі цалкам вынішчаны як плён працы «здраднікаў і гітлераўскіх памагатых», ды і самі некаторыя аўтары і выдаўцы аказаліся пакараныя сібірскім лагерам на дзесяцігоддзі. Як, прыкладам, святар Віктар Шутовіч (1890—1960), які ў часе вайны апрацаваў зборнік «Калядныя песні», а ў 1945-м быў на восем гадоў зняволены.

Не ўсе з тых людзей, што займаліся кнігавыдавецкай справай пад нямецкім кантролем, былі такія наіўныя, каб верыць у магчымасць стварэння гітлераўцамі беларускай дзяржавы, значная частка з іх працавалі дзеля выжывання. Таму тагачасная кніжная справа адлюстроўвае звычайную шматвектарнасць нашай інтэлігенцыі: тут праваслаўныя дзейнічаюць супраць каталікоў, ідзе змаганне за правапіс (кірыліца ці лацінка), прастадушныя заняткі школьнымі праграмамі па хіміі і арыфметыцы ў той час, калі адбываліся сталінградская і курская бітвы, а з беларускага народу 1,5 мільёна мужчын былі ці ў Чырвонай арміі ці ў партызанах, а паліцэйскія батальёны з тутэйшых нямецкіх карнікаў праводзілі так званую «пацыфікацыю» ў гарадах і сельскай мясцовасці, вынікам якой сталі болей за 9 000 спаленых вёсак, і некаторых разам з людзьмі. Што ў такіх варунках значыла кніга? Якая маці мелася шчыра выпраўляць дзіця ў школу для навукі? Хто мог набыць кнігу для чытання, і хто мог спяваць пакладзеныя на музыку вершы Максіма Багдановіча «Слуцкія ткачыхі», «Маладыя гады» ці «У садочку цвітучым» на словы Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча?

Час быў трагічны, і даследаванне Юрыя Туронка высвятляе яшчэ адну грань той трагедыі, пра якую мы амаль нічога не ведаем.

Кніга выдадзена накладам 300 асобнікаў, і будзе вельмі карысная для даследнікаў гісторыі Беларусі XX стагоддзя.

Алена КАЗАКЕВІЧ

Прага: «славянскія лохі» і «вучоныя мужы» з Камеруну

Чэшскія бізнесоўцы вырашылі хутка забагацець. Прадпрымальнікі паверылі двум заезджым «вучоным» з Афрыкі. Іх выкшталцоныя манеры, дарагія строі і аксесуары не выклікалі аніякіх падазрэнняў. Чэшскія бізнесоўцы папаліся на вуду: «купіліся» на прыстасаванне для капіявання банкнотаў, прасцей кажучы, іх падробкі. Прадпрымальнікам прадэманстравалі скарбоначку, у якой пры дапамозе хімічнага працэсу «множацца» грошы. Банкноту вартасцю 5 тыс. чэшскіх кронаў укладалі між двума аркушамі чорнага колеру, палівалі вадкасцю і пасыпалі адмысловым парашком. Праз імгненне ў скарбоначцы «апыналіся» тры банкноты, нічым не адрозныя ад сапраўдных. Запэўніўшы такім чынам чэшскіх бізнесоўцаў у магчымасці хутка пабагацець, афрыканскія «вучоныя» прапанавалі ім сабраць болей грошай для «апрацоўкі», паабяцаўшы 20% ад прыбытку.

Усяго было сабрана 4,7 млн. кронаў (каля 130 тыс. даляраў). Затым у цёмным пакоі (гэта было неабходнай умовай «тэхналагічнага працэсу») махлярскія «навукоўцы» ў белых халатах змясцілі грошы ў скарбоначку, перакладаўшы іх чорнымі аркушамі.

Паколькі сума сабралася вялікая, то ўвесь «працэс» запатрабаваў 10 гадзінаў. Паводле «інструкцыі» раней скарбоначку адкрываць было нельга. Пакінуўшы чэхаў пільнаваць скарбоначку, «навукоўцы» пайшлі адпачыць. Па сканчэнні патрэбнага тэрміну скарбонку чэхі адкрылі самі. Акрамя чорнай паперы там нічога не было.

Махляры зніклі разам з грашыма. Аднаго з іх (ён аказаўся грамадзянінам Камеруну) чэшскай паліцыі ўдалося затрымаць у пражскім міжнародным аэрапорце «Рузыне» перад самым вылетам у Лондан. Другога злачынцу пакуль не знайшлі.



«Зона» ў Амерыцы

Саша АБРАМСКІ, аўтар кнігі «*Hard Time Blues: Як палітыкі ствараюць турэмную нацыю*», апублікаванай у выдавецтве *St. Martins Press*

Надоечы Злучаныя Штаты дабіліся сумнеўнага гонару – яны могуць пахваліцца самай вялікай на зямлі колькасцю вязняў, якія ўтрымліваюцца ў турмах і ізалятарах папярэдняга зняволення.

Яны дасягнулі гэтага піку, перайграўшы па грашах Расію – якая доўгі час была іх адзінай суперніцай у якасці агульнай масавай вязніцы – пасля таго, як Расія вызваліла тысячы вязняў, каб зэканоміць на гэтым грошы. А праз некалькі гадоў, калі Амерыка кінулася больш як калі раней саджаць у турмы людзей за самыя дробязныя правапарушэнні, абсалютная колькасць амерыканскіх зняволеных перасягнула колькасць вязняў у Кітаі – нягледзячы на тое, што насельніцтва Кітаю больш чым у чатыры разы перавышае насельніцтва Амерыкі. Згодна з даследаваннямі, праведзенымі міністэрствам унутраных справаў Вялікабрытаніі, Амерыка цяперашнім часам трымае ў турме больш за адну пятую зняволеных усяго свету.

У гэтым ёсць пэўная іронія. Бо Амерыка насамрэч – зямля свабоды, месца, дзе тыя, хто цярпеў ад несправядлівасці недзе ў іншых месцах, могуць уладкаваць сваё жыццё нанава. Таму як жа трагічна, што ў апошнія дваццаць гадоў палітычныя лідэры краіны так часта спрабуюць даць рады шкодным пабочным эфектам галечы – ад хранічнага ўжывання наркотыкаў і арганізацыі вулічнага гандлю імі да жабравання, правапарушэнняў да якой-небудзь банды і размалёўвання сценаў грамадскіх будынін – выкарыстоўваючы для гэтага масавае зняволенне пад варту.

Прыблізна два мільёны амерыканцаў цяпер адбываюць тэрміны ў турмах ці ізалятарах папярэдняга зняволення, і з іх больш за мільён – за злачынствы, не звязаныя з гвалтам (пераважаючы злачынствы, звязаныя з ужываннем наркотыкаў і іх продажам у дробных памерах). З разліку на тысячу жыхароў у ЗША адсотак зняволеных у пяць разоў вышэйшы, чым у Англіі, у шэсць разоў вышэйшы, чым у Канадзе, і ў сем разоў вышэйшы, чым у Германіі.

Недзе каля 10% афраамерыканцаў у веку ад 20 да 30 гадоў адбываюць гэты час за кратамі. У некаторых штатах, дзе адзінага крымінальнага злачынства дастаткова для таго, каб пазбавіць злачынцу права ўдзелу ў выбарах, звыш чвэрці афраамерыканцаў мужчынскага полу пазбаўлены грамадзянскіх правоў.

Пачынаючы з 1980 году ў Амерыцы фактычна ўзводзіўся «турэмна-прамысловы комплекс»; гэта ўхвалялі будаўнічыя кампаніі і лабісты прафсаюзаў турэмнай аховы, якія атрымлівалі з яго вялікія прыбыткі. Некалькі штатаў, і сярод іх Каліфорнія, выдаткоўваюць на турмы болей, чым на вышэйшую адукацыю. Нягледзячы на тое, што колькасць злачынстваў у апошнія дзесяць гадоў істотна зменшылася (бальшыня крыміналістаў звязвае гэта найперш з дэмаграфіяй – проста апошнім часам стала менш людзей – а не з пазбаўленнем волі), насельніцтва турмаў працягвала імкліва расці. Гэты рост, хутчэй за ўсё, звязаны ў асноўным з тым, што грамадскасць адчувае нарастанне хвалі злачыннасці, і з тым, як яна ўспрымае людзей з «бандыцкім» абліччам, а таксама з рэакцыяй палітыкаў на рэгулярныя газетныя загалоўкі, што апавяшчаюць пра забойствы, а не з рэальным узроўнем злачыннасці.

Сапраўдная колькасць так званых цяжкіх злачынстваў насамрэч знізілася; сярод тых, хто адбывае доўгія тэрміны за кратамі, павялічылася колькасць дробных хуліганаў, наркаманаў і псіхічна хворых людзей. У Амерыцы цяпер у пяць разоў болей зняволеных, чым было ў 1980 годзе.

Адна з тых навінаў у заканадаўстве, што пужаюць найбольш, – гэта распаўсюджанне законаў тыпу «Тры судзімасці – і ты па-за гульнёй». Каліфарнійская версія гэтых законаў, за якую прагаласавалі грамадзяне на рэферэндуме 1993 году і якую прынялі ў дзеянне заканадаўцы ў 1994 годзе, прадугледжвае пажыццёвае зняволенне для кожнага злачынцы, які раней меў дзве судзімасці па сур'ёзных абвінавачаннях і прызнаны вінаватым у здзейсненні любога трэцяга крымінальнага злачынства. Да канца мінулага году ў Каліфорніі па гэтым законе адбывалі пажыццёвае зняволенне каля 7 000 чалавек. З іх многія тысячы адбываюць пажыццёвае зняволенне па «трэцяй судзімасці» за нязначныя злачынствы, звязаныя з наркотыкамі, крадзяжы з аўтамабіляў, дробнае махлярства, крадзяжы з узломам і кіраванне аўтамабілем у нецвярозым стане (нават размалёўванне сценаў, калі памер шкоды складае 400 даляраў і вышэй, лічыцца, згодна з новай класіфікацыяй, крымінальным злачынствам).

Адзін такі чалавек, Білі Ачоа, пяцідзесяцівасьмігадовы наркаман-гераіншчык са стажам, адбывае цяпер пакаранне ў супермаксе (турме асабліва строгага рэжыму) агульным тэрмінам 326 гадоў за тое, што шляхам падману атрымаў сацыяльную дапамогу на суму 2 100 даляраў ЗША. Паколькі Ачоа ў апошнія некалькі дзесяцігоддзяў адбываў пакаранне за некалькі крадзяжоў з узломам, то калі яго злавілі ў Лос-Анджэлесе пры атрыманні тых жа парадкам квітком на бясплатнае харчаванне і начлег, яго справа ў судзе падпала пад дзеянне закону пра «тры судзімасці», і яму быў вынесены прысуд па трынаццаці асобных пунктах, згодна з якімі ён павінен адбываць зняволенне ў адной з самых строгіх у Амерыцы турмаў. Прысуд, вынесены Ачоа, не толькі бязглузда жорсткі: ён можа ў рэшце рэшт абысціся падаткаплатнікам у мільён даляраў. У многіх амерыканскіх турмах строгага рэжыму зняволеныя фактычна ўвесь час знаходзяцца ў ізаляцыі. Іх кормяць у сваіх камерах, толькі гадзіну ў дзень дазваляюць займацца фізічнымі практыкаваннямі, не заўсёды дазваляюць глядзець тэлевізар і слухаць радыё ці нават упрыгожваць бетонныя сцены камераў – ёсць афіцыйныя заключэнні, што такія ўмовы давялі шмат каго з іх да сур'ёзнага псіхозу. Цяпер, калі ўвесь свет глядзіць, як Амерыка змагаецца, бароніць свае каштоўнасці, настаў час звярнуць увагу на яе сістэму крымінальнага правасуддзя.

© Project Syndicate, люты 2002

Галоўны рэдактар **Павел ЖУК**

© НАША СВАБОДА. Спасылка на газету НАША СВАБОДА абавязковая. Рэдакцыя можа не падзяляць меркаванні аўтараў, публікаваць артыкулы дзеля палемікі
Адрас: г.Мінск, вул. Рафіева, д.25, корп.1. Пасведчанне аб рэгістрацыі № 1289. Выдаецца з 25 лютага 2000 г. Заснавальнік Зміцер Жук.
Выдавец – рэдакцыя газеты НАША СВАБОДА. E-mail: NPSvaboda@irex.minsk.by Надрукавана з дыяпазітываў заказчыка на паліграфічным РУП «Чырвоная звязда»
220073, г. Мінск, Перпны загарадны завулак, 3. Заказ №1127 Нумар падпісаны ў друк 26/02/2002 (15:00) Наклад – 7.950